

## คำที่ชาวพุทธควรรู้

### กฐิน

คำว่า กฐิน มีความหมายเกี่ยวข้องกัน ๔ ประการ คือ

- เป็นชื่อของกรอบไม้ อันเป็นแม่แบบสำหรับทำจีวร ซึ่งเรียกว่า สะดิง
- เป็นชื่อของผ้า ที่ถวายเป็นสังฆทานเพื่อทำจีวร
- เป็นชื่อของบุญกิริยา คือการทำบุญในการถวายผ้ากฐิน
- เป็นชื่อของสังฆกรรม คือ กิจกรรมของสงฆ์ที่มีการสวดประกาศขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุมสงฆ์ในการมอบผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง

### กฐินที่เป็นชื่อของกรอบไม้หรือสะดิง

การทำจีวรให้มีรูปลักษณะตามที่พระวินัยกำหนดกระทำได้ยาก จึงต้องทำกรอบไม้สำเร็จรูปไว้เพื่อเป็นอุปกรณ์สำคัญในการทำเป็นผ้าห่มหรือผ้าห่มซ้อนที่เรียกว่าจีวร การทำผ้าโดยอาศัยแม่แบบ คือทาบผ้าลงไปกับแม่แบบแล้วตัดเย็บซ่อมทำให้เสร็จในวันนั้น ด้วยความสามัคคีของสงฆ์ เป็นการร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจที่เกิดขึ้นและเมื่อทำเสร็จหรือพ้นกำหนดกาลแล้ว แม่แบบหรือสะดิงนั้นก็รีอเก็บไว้ใช้อีกปีต่อๆ ไป

### กฐินที่เป็นชื่อของผ้า

หมายถึงผ้าที่ถวายเป็นกฐินภายในกำหนดการ ๑ เดือน นับแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ผ้าที่จะถวายนั้นจะเป็นผ้าใหม่ ผ้าเก่า หรือผ้าบังสุกุล คือผ้าที่เขาทิ้งแล้วหรือผ้าเปื้อนฝุ่น หรือผ้าตกตามร้านค้าก็ได้ นำมาซักให้สะอาด ผู้ถวายจะเป็นคฤหัสถ์ เป็นภิกษุสามเณรก็ได้ ผ้าที่สงฆ์ยกมอบให้แก่ภิกษุรูปหนึ่งนั้นเรียกว่า ผ้ากฐิน ในภาษาไทยชอบเรียกผ้านี้ว่าสบง เรียกผ้าห่มว่าจีวร และเรียกผ้าห่มซ้อนว่าสังฆาฏิ การจะนำเอาผ้าผืนใดผืนหนึ่งมาเป็นผ้ากฐินก็ใช้ได้

### กฐินที่เป็นชื่อของบุญกิริยา

คือการถวายผ้ากฐินเป็นทานแก่พระสงฆ์จำพรรษาอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งครบ ๓ เดือน เพื่อสงเคราะห์พระภิกษุผู้ไม่มีให้มีผ้าห่มหรือผ้าห่มใหม่ จะได้ใช้ผลัดเปลี่ยนของเก่าที่ขาดหรือชำรุด การทำบุญถวายผ้ากฐิน หรือที่เรียกว่าทอดกฐิน คือ ทอดหรือวางผ้าลงไปแล้วกล่าวคำถวายในท่ามกลางสงฆ์ เรียกได้ว่า เป็นกาลทาน คือทำได้เฉพาะกาล ๑ เดือน (ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒) ผ้าถวายก่อนหน้านั้นหรือหลังจากนั้นไม่เป็นกฐิน ท่านจึงถือว่าเป็นโอกาสที่ทำได้ยาก และมีอานิสงส์มาก

### กฐินที่เป็นชื่อของสังฆกรรม

พระสงฆ์จะต้องมีการสวดประกาศขอรับความเห็นชอบจากที่ประชุมในการมอบผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง เมื่อทำจีวรสำเร็จแล้วด้วยความร่วมมือของภิกษุทั้งหลาย ก็จะได้เป็น โอกาสให้ได้ช่วยกันทำจีวรของภิกษุรูปอื่น ขยายเวลาทำจีวรได้อีก ๔ เดือน เนื่องจากในสมัยพุทธกาล การหาผ้าสำหรับทำจีวรทำได้ลำบากพระพุทธรเจ้าไม่ทรง

อนุญาตให้เก็บสะสมผ้าไว้เกิน ๑๐ วัน แต่เมื่อได้ช่วยกันทำสังฆกรรมเรื่องกฐินแล้ว อนุญาตให้แสวงหาผ้าและเก็บผ้าไว้ทำเป็นจีวรได้จนตลอดฤดูหนาวคือจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔

### กรานกฐิน จองกฐิน ทอดกฐิน อปโลกนัฏฐิน

**กรานกฐิน** คือ การลาดหรือทาบน้ำลงไปกับกรอบไม้แม่แบบเพื่อตัดเย็บซ่อมทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่ง

**จองกฐิน** คือ การแสดงความจำนงเป็นลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจาต่อทางวัดว่าจะนำกฐินมาถวายวัดนั้น ตามเวลาที่ตกลงกันและภายในเขตเวลา ๑ เดือน ตามที่กำหนดในพระวินัยเท่านั้น

**อปโลกนัฏฐิน** หมายถึง การที่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเสนอขึ้นในที่ประชุมสงฆ์ถามความเห็นชอบว่าควรจะมอบผ้าผืนนั้นให้แก่ภิกษุรูปใด เมื่อเห็นชอบร่วมกันแล้วจึงหาหรือกันต่อไปว่าผ้าที่ทำสำเร็จแล้วเรียกว่า อปโลกนั (อ่านว่า อะ-ปะ-โหลก) หมายถึงการช่วยกันพิจารณาว่าจะสมควรอย่างไร

### ตำนานเรื่องกฐิน

ครั้งพุทธกาล มีเรื่องเล่าไว้ในคัมภีร์พระวินัยปิฎก กฐินชั้นแรกว่า ภิกษุชาวเมืองปาฐาประมาณ ๓๐ รูป ถือชุดงกวัดรอย่างยิ่งขุดประสงค์จะเฝ้าพระพุทธเจ้าซึ่งขณะนั้นประทับอยู่ที่กรุงสาวัตถีแคว้นโกศล จึงพากันเดินทางมุ่งหน้าไปยังเมืองนั้น พอถึงเมืองสาเกตซึ่งอยู่ห่างจากกรุงสาวัตถีประมาณ ๖ โยชน์ (ประมาณ ๘๖ กิโลเมตร) ก็เป็นวันเข้าพรรษาพอดี เดินทางต่อไปมิได้ ต้องจำพรรษาอยู่ที่เมืองสาเกตตามพระวินัยบัญญัติ ขณะที่จำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกตเกิดความร้อนรนอยากเฝ้าพระพุทธเจ้า ดังนั้นพอออกพรรษาปวารณาแล้วก็รีบเดินทาง แต่ระยะนั้นยังมีฝนตกมาก หนทางที่เดินชุ่มไปด้วยน้ำที่เป็นโคลนเป็นตม ต้องบุกต้องลุยมาจนกระทั่งถึงกรุงสาวัตถีได้เข้าเฝ้าสมความประสงค์ พระพุทธเจ้าปฏิสันถารกับภิกษุเหล่านั้นถึงเรื่องการจำพรรษาอยู่ ณ เมืองสาเกต และการเดินทาง ภิกษุเหล่านั้นจึงกราบทูลถึงความตั้งใจความร้อนรนถึงความกระวนกระวายและการเดินทางที่ลำบากให้ทรงทราบทุกประการ

พระพุทธเจ้าทรงทราบและเห็นความลำบากของภิกษุ จึงทรงยกเป็นเหตุ และมีพระพุทธานุญาตให้ภิกษุผู้จำพรรษาครบถ้วนไตรมาส (๓ เดือน) แล้วให้กรานกฐินได้

### จำนวนพระสงฆ์ในวัดที่จะทอดกฐินได้

หลักฐานในพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นพระพุทธภาษิตว่าจะกล่าวสงฆ์ ๔ รูป ทำกรรมได้ทุกอย่างยกเว้นการปวารณา จึงหมายความว่าจำนวนพระสงฆ์ในวัดที่ทอดกฐินได้จะต้องมีตั้งแต่ ๕ รูป ขึ้นไป

คุณสมบัติของพระสงฆ์ที่จะรับกฐิน คือ พระสงฆ์ที่จำพรรษาในวัดนั้นครบ ๓ เดือน ถ้าพระสงฆ์ในวัดที่จะทอดกฐินนั้นมีจำนวนไม่พอที่จะรับกฐินได้ จะนิมนต์พระสงฆ์ที่อื่นมาสมทบก็ได้ แต่พระสงฆ์ที่นิมนต์มาจากวัดอื่นจะไม่ได้อำนาจสังกฐิน รับได้เฉพาะไทยธรรมที่ทายถวายเท่านั้น ไม่มีสิทธิ์ในการออกเสียงในเรื่องจะถวายผ้าแก่ภิกษุรูปนั้นรูปนี้

### กำหนดกาลที่จะทอดกฐินได้

การทอดกฐินนั้นทำได้ภายในเวลาที่จำกัด คือตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ก่อนหน้านั้นหรือหลังจากนั้นไม่นับเป็นกฐิน

ข้อควรทราบเกี่ยวกับกฐินไม่เป็นอันทอดหรือไม่เป็นกฐิน **ควรทราบทั้งผู้ทอดและทั้งฝ่ายพระสงฆ์ผู้รับ** เพราะเป็นเรื่องทางพระวินัย พระบางวัดบางแห่งที่ยาวขอโดยตรงหรือโดยอ้อมด้วยวาจาบ้างด้วยหนังสือบ้าง เชิญชวนให้ไปทอดกฐินในวัดของตน การทำเช่นนั้นผิดพระวินัย กฐินไม่เป็นอันกราน ไม่เป็นกฐินเป็นโมฆะ ถึงจะทอดแล้วก็ไม่เป็นอันทอด พระผู้รับกฐินก็ไม่ได้อันสงฆ์ จึงควรระมัดระวังควรทำให้ถูกต้องตามพระวินัย และแนะนำผู้ที่เข้าใจผิดปฏิบัติผิดให้ทำถูกต้องเรียบร้อย

### กฐินหลวง

มีประวัติว่า เมื่อพุทธศาสนาได้แพร่หลายเข้ามาประดิษฐานอยู่ในประเทศไทยแล้ว การทอดกฐินได้กลายเป็นประเพณีมาโดยลำดับพระเจ้าแผ่นดินทรงรับเรื่องกฐินขึ้นเป็นพระราชพิธีอย่างหนึ่งซึ่งทรงบำเพ็ญเป็นการประจำเมื่อถึงเทศกาลทอดกฐิน การที่พระเจ้าแผ่นดินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเกี่ยวกับกฐินเป็นพระราชพิธี จึงเรียกว่า **กฐินหลวง** วัดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นวัดหลวงหรือวัดราษฎร์ หากพระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวายผ้ากฐินแล้วเรียกว่า **กฐินหลวง** ทั้งสิ้น มิใช่กำหนดว่าจะต้องทอดแต่ที่วัดหลวงเท่านั้น แม้วัดราษฎร์ก็เรียกว่ากฐินหลวงเหมือนกัน

### กฐินกำหนดเป็นพระราชพิธี

กฐินดังกล่าวนี้ พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนินไปถวายพระผ้ากฐินด้วยพระองค์เองเป็นประจำ ณ วัดสำคัญๆ ซึ่งทางราชการกำหนดขึ้น มีหมายกำหนดการเสด็จพระราชดำเนินไว้อย่างเรียบร้อย ปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดต่างๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค รวม ๑๖ วัด คือ

๑. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร
๒. วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร
๓. วัดสุทัศนเทพวราราม กรุงเทพมหานคร
๔. วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร
๕. วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร
๖. วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร
๗. วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม กรุงเทพมหานคร
๘. วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพมหานคร
๙. วัดราชาธิราช กรุงเทพมหานคร
๑๐. วัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร
๑๑. วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

๑๒. วัดราชโอรสาราม	กรุงเทพมหานคร
๑๓. วัดพระปฐมเจดีย์	นครปฐม
๑๔. วัดสุวรรณาาราม	พระนครศรีอยุธยา
๑๕. วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ	พระนครศรีอยุธยา
๑๖. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ	พิษณุโลก

### กฐินต้น

กฐินต้นเป็นกฐินที่พระเจ้าแผ่นดินเสด็จพระราชดำเนิน ไปถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดที่มีใช้พระอารามหลวง และมีได้เสด็จไปอย่างเป็นทางการหรืออย่างเป็นทางการเป็นพระราชพิธี แต่เป็นการบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนพระองค์ พลตรี หม่อมทวีวงศ์ถวัลย์ศักดิ์ (ม.ร.ว. เฉลิมลาภ ทวีวงศ์) ได้เล่าประวัติเรื่องการเกิดขึ้นของกฐินต้นนี้ไว้ว่า กฐินส่วนพระองค์นี้ ในสมัยก่อนรัชกาลที่ ๕ จะเรียกว่า อย่างไรนั้น ยังไม่พบหลักฐาน มาเรียกกันว่ากฐินต้นในรัชกาลที่ ๕ ภายหลังที่ได้มีการเสด็จประพาสหัวเมืองต่างๆ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๗ การเสด็จประพาสครั้งนั้น โปรดให้จัดให้ง่ายกว่าการเสด็จประพาสเพื่อสำราญพระราชอิริยาบถอย่างสามัญ คือ โปรดไม่ให้มีท้องตราสั่งหัวเมืองให้จัดทำที่ประทับแรม ณ ที่ใดๆ พอพระราชหฤทัยจะประทับที่ไหนก็ประทับที่นั่น บางคราวก็ทรงเรือเล็กหรือเสด็จจรดไฟไปโดยมิให้ใครรู้ การประพาสครั้งนั้นเรียกกันว่า เสด็จประพาสต้น

### ประพาสต้น

เหตุที่เรียกว่าประพาสต้นก็เพราะเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๔๗ เสด็จทรงเรือมาด ๔ แจว ประพาสในแม่น้ำอ้อม ได้ทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ซื้อเรือมาด ๔ แจวเพิ่มขึ้นอีกลำหนึ่ง สำหรับแจวตามเรือมาดพระที่นั่งเวลามีพระราชประสงค์ที่จะเสด็จพระราชดำเนิน โดยมีให้มิใคร่รู้จักพระองค์ เมื่อซื้อเรือมาดได้ดังพระราชประสงค์แล้วก็ทรงพระราชทานชื่อเรือลำนั้นว่า เรือต้น และได้เริ่มเรียกการเสด็จประพาสในวันดังกล่าวนี้ว่า ประพาสต้น จึงเป็นมูลเหตุให้เรียกการเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินเป็นการส่วนพระองค์ว่า พระกฐินต้น เรียกแบบเรือนไทยที่สร้างสำหรับประทับอย่างชาวบ้านว่าเรือต้น กันต่อมา

### กฐินพระราชทาน

เป็นกฐินที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานผ้าของหลวงแก่ผู้ที่กราบบังคมทูลขอรับพระราชทานเพื่อนำไปถวายยังพระอารามหลวงเหตุที่เกิดกฐินพระราชทานก็เพราะว่า ปัจจุบันพระอารามหลวงมีเป็นจำนวนมาก จึงเปิดโอกาสให้กระทรวง/ทบวง กรม หน่วยราชการตลอดจนคณะบุคคลหรือบุคคลที่ควรรับพระราชทานผ้าพระกฐิน ไปถวายได้ และผู้ที่ได้รับพระราชทานจะเพิ่มไทยธรรมเป็นส่วนตน โดยเสด็จพระราชกุศลด้วยตามกำลังศรัทธาก็ได้

### กฐินราษฎร์

เป็นกฐินที่พุทธศาสนิกชนหรือประชาชนผู้มีศรัทธานำผ้ากฐินของตนไปทอด ณ วัดต่างๆ ที่มีใช้พระอารามหลวงซึ่งตนมีศรัทธาเป็นการเฉพาะ

## บริวารกฐิน

ความนิยมที่นำกฐินไปทอด ณ วัดต่างๆ เจ้าภาพบางรายอาจมีศรัทธาถวายของอื่นๆ ไปพร้อมกับองค์กฐินเรียกกันว่า บริวารกฐินตามที่นิยมกันนั้นมีปัจจัย ๔ คือ เครื่องอาศัยของพระภิกษุสามเณร มีไตรจีวร บริวารอื่นๆ ที่จำเป็น หรือ เครื่องใช้ประจำมีมุ้ง หมอน ที่นอน เตียง ตั่ง โต๊ะ เก้าอี้ โองน้ำ กระจ่าง กระทะ กระโถน เต่า ภาชนะสำหรับใส่ อาหารคาวหวาน เครื่องซ่อมเสนาสนะมี มีด ขวาน กบ สิว เลื่อย ไม้กวาด จอบ เสียม เครื่องกลานเกศซ์ มียารักษา โรค ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ตลอดจนเครื่องครัวมี ข้าวสาร ผลไม้ เป็นต้น หรือจะมีอย่างอื่นนอกจากกล่าวนี้ได้ ขอให้ เป็นของที่สมควรแก่พระภิกษุสามเณรจะบริโภคเท่านั้น หากจะมีของสำหรับแจกจ่ายแก่คนที่อยู่ในวัดหรือคนที่มา ร่วมงานกฐินด้วยก็ได้สุดแต่กำลังศรัทธาและอศยาศัยไมตรี

การทอดกฐินยังมีธรรมเนียมที่เจ้าภาพผู้ทอดกฐินจะต้องมีผ้าห่มพระประธานอีกหนึ่งผืน เทียนสำหรับจุดในเวลา ที่พระภิกษุสวดพระปาติโมกข์ที่เรียกกันสั้นๆ ว่า เทียนปาติโมกข์ จำนวน ๒๔ เล่ม และมีธงผ้าขาวเขียนรูปพระเจ้าหรือ สัตว์น้ำอย่างอื่น เช่น ปลา นางเงือก เป็นต้น สำหรับปักหน้าวัดที่อยู่ตามริมน้ำ เมื่อทอดกฐินเสร็จแล้วและมีธงผ้าขาว เขียนเป็นรูปตะขาบบักไว้หน้าวัดสำหรับวัดที่ตั้งอยู่บนคอย โกลแม่่น้ำ ที่ใช้ปักนี้เป็นเครื่องแสดงให้ทราบว่ วัดนั้นๆ ได้รับกฐินแล้ว และร่วมอนุโมทนาได้

## กฐินสามัคคี

เป็นกฐินที่มีเจ้าภาพหลายคนร่วมกัน ใครบริจาคมากน้อยเพียงใดไม่เป็นประมาณ ถือว่าทุกคนได้เป็นเจ้าภาพร่วมกัน ทั้งหมดแต่เพื่อไม่ให้การจัดงานกฐินยุ่งยากสับสนมากเกินไป ก็มักจะตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งดำเนินการแล้ว มีหนังสือบอกบุญไปยังผู้อื่นด้วย เมื่อได้ปัจจัยมาเท่าไรก็จัดผ้าอันเป็นองค์กฐินรวมทั้งบริวารดังกล่าวแล้ว เมื่อมี ปัจจัยเหลือก็ถวายวัดไว้เพื่อทางวัดจะนำไปใช้จ่ายในทางที่ควร เช่น การก่อสร้างศาสนสถาน การบูรณปฏิสังขรณ์ กุฎิ โบสถ์ เจดีย์ เป็นต้น กฐินสามัคคีนี้มักจะนำไปทอดยังวัดที่กำลังมีการก่อสร้างหรือกำลังบูรณปฏิสังขรณ์ เพื่อ การสมทบทุนให้สิ่งอันพึงประสงค์ของวัดให้สำเร็จเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว

## กรรม

คือการกระทำ หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความจงใจหรือจงใจทำ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เช่น ขุดหลุมพรางดักคนหรือสัตว์ให้ตกลงไปตาย ถือเป็นกรรม แต่ขุดบ่อไว้ใช้น้ำสัตว์ตกลงไปตายเองก็ไม่เป็นกรรม การกระทำที่ดี เรียกว่า กรรมดี การกระทำที่ชั่ว เรียกว่า กรรมชั่ว

พระพุทธองค์ทรงสอนว่า ปลุกพืชชนิดใด ย่อมได้ผลชนิดนั้น ทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว พระพุทธศาสนาสอน ให้เชื่อและยึดถือกฎ แห่งกรรม มิได้สอนให้เชื่อถือในเรื่อง โชคลางและอิทธิปาฏิหาริย์ต่างๆ ทุกคนจึงควรทำแต่ กรรมดีละเว้นกรรมชั่ว

### กรวดน้ำ

คือการตั้งใจอุทิศบุญกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับพร้อมกับรินน้ำเป็นเครื่องหมายและเป็นเครื่องรวมกระแสดิจที่ตั้งใจอุทิศนั้นแน่วแน่

เมื่อพระภิกษุเริ่มว่า ขตา.. ก็เริ่มรินน้ำไปจนหมดพร้อมกับพระว่า ขตา จบ จากนั้นวางที่กรวดน้ำลงแล้วประนมมือรับพรต่อไป (เวลากรวดน้ำไม่ต้องใช้นิ้วคั้นหรือรองรับน้ำ)

คำกรวดน้ำอย่างสั้นว่า อิทัง โน ญาตินัง โหตุ ขอส่วนบุญนี้จงสำเร็จแก่ (ออกชื่อผู้ล่วงลับ) และญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าเถิดและจะต่ออีกก็ได้ว่า สุขิตา โหนตุ ญาตโย ขอญาติทั้งหลายจงเป็นสุขเถิด

### การขอพระราชทานเพลิงพระสมณศักดิ์

การขอพระราชทานเพลิงศพ มี ๒ ประเภท คือ ตามปกติและเป็นกรณีพิเศษ

พระสมณศักดิ์ที่จะอยู่ในเกณฑ์ที่จะขอรับพระราชทานเพลิงศพได้ คือ พระเปรียญธรรม ๘ ประโยค พระครูสัญญาบัตร พระราชาคณะทุกชั้น พระภิกษุนอกจากนี้ถ้าได้ประกอบคุณความดีหรือมีเหตุอันสมควรอื่นใดที่เจ้าคณะผู้ปกครองฝ่ายสงฆ์เห็นสมควร ถ้าจะขอพระราชทานเพลิงศพต้องขอเป็นกรณีพิเศษ

### การจัดงานวัด

งานที่จัดขึ้นในวัด จะเป็นงานเทศกาล งานมหรหรรรม หรืองานชุมชน ต้องดำเนินการตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดงานวัด เช่น นอกจากขออนุญาตจัดงานตามระเบียบแบบแผนของฝ่ายบ้านเมืองแล้ว ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าคณะผู้ปกครอง

การจัดงานวัดทุกประเภท จะต้องดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ศีลธรรม กฎหมาย และระเบียบหรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชา และห้ามมิให้มีกิจกรรมดังต่อไปนี้

๑. การแสดงใดๆ อันเป็นการหลอหลวง คู้หมิ่นพระพุทฺธ พระธรรม หรือพระสงฆ์
๒. การพนัน การหารายได้โดยวิธีเสี่ยงโชค เลียนแบบการพนัน
๓. การเต้นรำ รำวงและการแสดงภาพนิ่งหรือภาพยนตร์ลามกอนาจาร
๔. การแสดงระบำหรือการแสดงอย่างอื่น ที่ทำเป็นการยั่วกวมารมณ์
๕. การแข่งขันมวย การทรมานสัตว์ เช่น กัดปลา ชนไก่ ชนโค เป็นต้น
๖. การจำหน่ายสุราเมรัย และจัดเลี้ยงสุราเมรัย
๗. การประกวดสาวงาม และการแสดงการแต่งกายที่ขัดต่อศีลธรรมและวัฒนธรรม

### การรับไตรสรณคมน์

ไตรสรณคมน์ แปลว่า การถึงพระรัตนตรัยเป็นที่ระลึกหรือที่พึ่ง หมายถึงการยอมรับนับถือเอาพระรัตนตรัย คือ พระพุทฺธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่ระลึกเป็นที่พึ่งสูงสุดของจิตใจ รวมไปถึงการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทฺธเจ้า ซึ่งถ่ายทอดและสืบต่อมาโดยพระสงฆ์

การรับไตรสรณคมน์เป็นการกล่าวถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งที่ระลึกโดยผู้รับเปล่งวาจา ดังนี้

### ไตรสรณคมน์

พุทธฺ สรณํ คจฺฉามิ (ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่ระลึก)

ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ (ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรมเป็นที่ระลึก)

สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ (ข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆ์เป็นที่ระลึก)

### เกจิอาจารย์

เกจิอาจารย์ แปลว่า อาจารย์บางท่าน อาจารย์บางพวก

หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พระสามกรวรรณคำสอนของพระองค์ไว้เป็นหมวดหมู่ เรียกว่า พระไตรปิฎก ต่อมาก็มีภิกษุผู้เป็นนักปราชญ์ ได้แต่งหนังสืออธิบายข้อความที่ยากในพระไตรปิฎกให้เข้าใจง่ายขึ้น เรียกภิกษุผู้แต่งหนังสือนั้นว่า พระอรรถาจารย์ บ้าง พระฎีกาจารย์ บ้าง และในหนังสือที่แต่งนั้นมักจะมีอ้างอิงความคิดเห็นของอาจารย์อื่นๆ ที่เห็นด้วยหรือเห็นแย้งกับผู้แต่ง เรียกอาจารย์ผู้ถูกอ้างถึงนั้นว่า เกจิอาจารย์ ในปัจจุบันถูกใช้ในความหมายที่ผิดไปจากเดิมคือใช้เรียกพระที่มีอาคมขลังทางปลุกเสกหรือพระที่ทรงวิชาคุณทางกรรมฐาน ว่า พระเกจิอาจารย์ หรือเรียกสั้นๆ ว่า พระเกจิ

### เขตอภัยทาน

เขตอภัยทานในพื้นที่วัด มหาเถรสมาคมกำหนดขึ้นเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์บก สัตว์น้ำ และสัตว์ปีก ที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยได้อาศัยอยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ปราศจากการถูกเบียดเบียนหรือถูกรบกวนด้วยประการใดๆ วัดต่างๆ มีหน้าที่แนะนำ ชักชวน ขอร้องประชาชนให้เห็นความสำคัญของเขตอภัยทาน แล้วให้การสนับสนุน โดยไม่รบกวนเบียดเบียนสัตว์บก สัตว์น้ำ หรือหมูนกที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ที่กำหนดเป็นเขตอภัยทาน พร้อมจัดทำป้ายขนาดไม่ต่ำกว่า ๓๐ เซนติเมตร และมีขนาดความยาวไม่ต่ำกว่า ๗๐ เซนติเมตร โดยเขียนข้อความให้ชัดเจนว่า เขตอภัยทาน

### เข้าพรรษา

การเข้าพรรษา เป็นพิธีกรรมของพระสงฆ์โดยเฉพาะ หมายถึงการอยู่ประจำที่ตลอดสามเดือนในฤดูฝนของพระสงฆ์ จะไปค้างแรมที่อื่น ไม่ได้ วันที่พระสงฆ์เริ่มเข้าจำพรรษา คือวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ เรียกว่า วันเข้าพรรษา ไปจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เรียกว่า วันออกพรรษา

ในพระไตรปิฎกมีเรื่องโดยย่อว่า สมัยต้นพุทธกาลยังมิได้ทรงบัญญัติการจำพรรษา ภิกษุทั้งหลายได้ออกประกาศพระพุทธศาสนาทุกฤดูกาล ประชาชนได้กราบทูลพระพุทธเจ้าว่าการที่พระสงฆ์เที่ยวประกาศพระพุทธศาสนาในช่วงฤดูฝนซึ่งเป็นฤดูทำนายนั้นบางครั้งก็ไปเหยียบย่ำข้าวกล้าบ้าง ไปเหยียบสัตว์เล็กสัตว์น้อย

ต่างๆ บ้างเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่งพระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติพระวินัยให้ภิกษุจำพรรษาตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

### คณะสงฆ์ห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง

การที่พระภิกษุสามเณรเข้าไปเกี่ยวข้อง ช่วยสนับสนุนการเลือกตั้งไม่ว่ากรณีใดๆ ย่อมเป็นการประพฤติดิฉวินัยของนักบวชนำความเสื่อมเสียมาสู่ตนเองและหมู่คณะ ตลอดถึงพระศาสนาเป็นที่ติเตียนของประชาชนทั่วไป พระภิกษุสามเณรควรวางตัวเป็นกลางเป็นที่เคารพนับถือ ไม่ควรประพฤติดินให้ไปเป็นพวกเป็นฝักฝ่ายของผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านเห็นว่าไม่ตั้งอยู่ในธรรม เกิดความเบื่อบ่นหน่าย เสื่อมศรัทธาและติเตียนต่างๆ เพื่อสงวนและเชิดชูพระภิกษุสงฆ์ให้ตั้งอยู่ในฐานะอันควรเคารพนับถือ ไม่เป็นที่ดูหมิ่นติเตียนของมหาชน และป้องกันความเสื่อมเสียแก่คณะสงฆ์และพระศาสนา มหาเถรสมาคมจึงออกคำสั่งห้ามพระภิกษุสามเณรไปเกี่ยวข้องกับการเมือง

### คว่ำบาตร – หงายบาตร

คว่ำบาตร คือการไม่คบค้าสมาคมด้วย เดิมหมายถึงสังฆกรรมที่พระสงฆ์ประกาศลงโทษภุชงค์ผู้ประทุษร้ายต่อศาสนาด้วยการไม่คบไม่บิณฑบาต เป็นต้น

การที่พระสงฆ์คว่ำบาตร ก็ด้วยเหตุที่ชาวบ้านกระทำความผิดต่อศาสนา ตัวอย่างเช่น ทำให้ภิกษุเดือดร้อน ตีฉินินทาว่าร้าย ยุ้งให้พระท่านทะเลาะแตกแยกกัน กล่าวติเตียนพระธรรมคำสั่งสอนดูถูกพระสงฆ์ เป็นต้น เมื่อชาวบ้านกระทำการไม่สมควรต่อพระ พระสงฆ์ท่านก็จะประชุมกัน หากเห็นว่ามิใช่เหตุผลเพียงพอและจะเป็นภัยต่อพระศาสนาท่านก็จะไม่รับบิณฑบาต ไม่รับนิมนต์ ไม่รับไทยธรรม เป็นการลงโทษภุชงค์ให้รู้สึกตัวที่ประพฤติไม่ควร

เมื่อชาวบ้านผู้ถูกคว่ำบาตร รู้สำนึกชั่วคิดว่าได้กระทำความผิดต่อพระสงฆ์และพระศาสนา กลับตัวประพฤติตัวดีแล้ว พระสงฆ์ก็จะระงับการลงโทษ เรียกว่า หงายบาตร

วัดจะดีมีหลักฐานเพราะบ้านช่วย

บ้านจะสวยเพราะมีวัดค้ำค้ำนัย

บ้านกับวัดผลัดกันช่วยอำนวยชัย

ถ้าขัดกันก็บรลัยทั้งสองทาง

### คำนำหน้าชื่อของพระสงฆ์

การเรียกคำนำหน้าชื่อของพระสงฆ์ มีหลักการเรียกตามที่มหาเถรสมาคมเห็นชอบ ดังนี้

พระภิกษุธรรมดาทั่วไป ใช้คำนำหน้าชื่อว่า พระ เช่น พระสวัสดี ต่อท้ายด้วยฉายา เช่น พระสวัสดี สิริปญฺโญ แต่ถ้าสอบได้เปรียญธรรมตั้งแต่ ๓ ประโยคขึ้นไป ใช้คำนำหน้าชื่อว่า พระมหา ต่อท้ายด้วยฉายาเช่น พระมหาสวัสดี สิริปญฺโญ



ถ้า เป็นเจ้าอาวาสธรรมดา ที่ไม่มีสมณศักดิ์หรือสอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค ใช้คำนำหน้าชื่อว่า พระอธิการ ต่อท้ายด้วยฉายา เช่น พระอธิการสวัสดิ์ สิริปญโญ

ถ้าเป็นเจ้าคณะตำบล ที่ไม่มีสมณศักดิ์หรือสอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค หรือพระอุปัชฌาย์ ใช้คำนำหน้า เรียกชื่อว่า เจ้าอธิการต่อท้ายฉายา เช่น เจ้าอธิการสวัสดิ์ สิริปญโญ

### ฌราวาสธรรม

หมายถึง หลักธรรมสำหรับการครองเรือนหรือธรรมของผู้ครองเรือน ๔ อย่าง คือ

๑. สัจจะ ความจริง เช่น ซื่อสัตย์ต่อกัน
๒. ทมะ การฝึกฝนปรับปรุงตน เช่น รู้จักข่มใจ ควบคุมอารมณ์ บังคับตนเอง ปรับตัวเข้ากับการทำงานและสิ่งแวดล้อมให้ได้ดี
๓. ขันติ ความอดทน
๔. จาคะ ความเสียสละ เพื่อแม่ แบ่งปัน มีน้ำใจ

### จดหมายถึงพระ

การเขียนหนังสือถึงพระสงฆ์ จะเป็นแบบทางการหรือจดหมายส่วนตัว มีคำแตกต่างจากหนังสือทั่วไป คือ เมื่อเขียนที่อยู่ วันที่ เรื่องที่หัวหนังสือแล้ว

คำขึ้นต้นใช้ นมัสการ เช่น นมัสการเจ้าอาวาสวัด.....(ที่เขียนถึง)

สรรพนาม ถ้าเขียนถึงพระภิกษุธรรมดาทั่วไป ใช้คำว่าท่าน ส่วนผู้เขียนจดหมายใช้ ดิฉัน ผม กระผม หรือชื่อหน่วยงาน

คำลงท้ายใช้ ขอนมัสการด้วยความเคารพ

ถ้าเขียนถึงพระภิกษุผู้ทรงสมณศักดิ์ หรือเป็นพระสังฆาธิการใช้สรรพนามว่า พระคุณท่าน ส่วนผู้เขียนจดหมายใช้ ดิฉัน กระผม หรือชื่อหน่วยงาน

คำลงท้ายใช้ ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

ถ้าเขียนถึงพระภิกษุระดับรองสมเด็จพระราชาคณะใช้สรรพนามว่า พระคุณเจ้า ส่วนผู้เขียนจดหมาย

คำลงท้ายใช้ ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

### จตุปัจจัย

จตุปัจจัย แปลว่า ปัจจัย ๔ เครื่องอาศัยของบรรพชิต ๔ อย่าง

จตุปัจจัย หมายถึง สิ่งของสำหรับใช้สอยที่จำเป็นสำหรับภิกษุสามเณร ซึ่งภิกษุสามเณรต้องอาศัยเป็นอยู่ มี ๔ อย่าง

จตุปัจจัย ได้แก่

๑. จีวร คือ เครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ ไตรจีวร ผ้าห่ม ผ้าอาบน้ำฝน
๒. บิณฑบาต คือ อาหาร ได้แก่ ข้าว น้ำ ผลไม้ เป็นต้น
๓. เสนาสนะ คือ ที่นอนที่นั่ง คือ กุฏิ ศาลา เติง ตั่ง หมอน เป็นต้น

๔. คิลานเภสัช คือ ยารักษาโรค

ปัจจัยเหล่านี้เป็นของควรถวายหรือเป็นของที่สามารถถวายภิกษุสามเณรได้ จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปัจจัย ๒ ไทยทาน

### จตุรพิธพรชัย

จตุรพิธพรชัย (อ่านว่า จะตุระพิคตะ) คือ พรที่จะทำให้เกิดความสวัสดิมีชัย ๔ ประการ เป็นที่พระสงฆ์ให้แก่ชาวบ้านเป็นปกติหลังจากทำบุญแล้ว

จตุรพิธพรชัย ๔ ประการ คือ

๑. อายุ คือ ให้มีอายุยืน มีชีวิตที่ดี
๒. วรรณะ คือ ให้มีความสวยงาม มีชื่อเสียง เกียรติยศ
๓. สุขะ คือ ให้มีความสุขกายสบายใจ มีความสะดวก
๔. พละ คือ ให้มีกำลังกายกำลังใจ กำลังทรัพย์ มีพวกพ้องบริวาร

พร ๔ ประการนี้เป็นพรที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ จึงถือว่าศักดิ์สิทธิ์ แน่นนอน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ตัดต่อเพิ่มเติม พระสงฆ์ใช้มาเป็นพันปีแล้ว

### จริยาวัตร

จริยาวัตร แปลว่า หน้าที่ที่พึงประพฤติ ความประพฤติและกิจที่พึงกระทำ

จริยาวัตร หมายถึงความประพฤติ กิริยา มารยาท ท่วงทีวาจาที่งดงาม การวางตัวที่เหมาะสม น่าเลื่อมใสศรัทธา กล่าวคือความเป็นผู้ดีพร้อมด้วยจรณะนั่นเอง (ดูเรื่องจรณะ)

จริยาวัตร ปกติใช้ในการยกย่องชมเชยพระสงฆ์ แสดงถึงความเป็นผู้นำศรัทธาเลื่อมใส เช่นกล่าวว่า พระคุณเจ้ารูปนั้นมีจริยาวัตรงดงาม ได้ทำบุญทำทานแล้วปลื้มใจไม่หาย

### จังหัน

จังหัน หมายถึงข้าว อาหาร ของขบเคี้ยว เป็นคำโบราณ ที่ใช้กับพระสงฆ์

จังหัน ปกติใช้เรียกกรวมอาหารทั้งคาวหวาน ผลไม้และของขบเคี้ยวทุกชนิดที่จัดไว้สำหรับพระสงฆ์โดยเฉพาะ เช่นไว้ว่า

พระท่านกำลังฉันจังหันอยู่

ฉันจังหัน ในปัจจุบันไม่นิยมใช้ แต่ใช้คำว่า ภัตตาหาร แทน เช่น

ข้าพเจ้าทั้งหลายขอถวายภัตตาหารกับของที่เป็นบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระสงฆ์

ความจริงคำว่าจังหัน เป็นคำที่แปลความหมายมาจากคำว่า ภัต หรือ ภัตตาหาร นั่นเอง

## จำวัด

จำวัด หมายถึงการนอนพักผ่อน การนอนหลับของภิกษุสามเณรเป็นคำเฉพาะ

จำวัด ปกติใช้ในกรณีนอนพักผ่อนในตอนกลางวัน ถ้าเป็นการนอนตอนกลางคืนตามปกติใช้ว่า นอน พรรณนา เช่น ใช้ว่า

เจ้าอาวาสกำลังจำวัด อย่าไปรบกวนท่าน หมายความว่า ท่านนอนพักผ่อนอยู่

เวลานี้ท่านนอนแล้ว พรุ่งนี้ค่อยมาใหม่ หมายความว่าท่านเข้านอนตามปกติแล้ว

จำวัด มักใช้ในความหมายผิดไป คือใช้ในความหมายว่า พักอยู่ ประจำอยู่ เช่นต้องการทราบว่าเป็นพระวัดไหน แต่ไปถามว่า ท่านจำวัดอยู่ที่ไหน

กลายเป็นต้องการทราบว่า ท่านนอนอยู่ที่ไหน ไป

## เจดีย์

สิ่งซึ่งก่อสร้างรูปคล้ายลอมฟาง มียอดแหลม บรรจุสิ่งที่นับถือบูชา เจดีย์เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า มี ๔ ประเภท คือ

๑. ธาตุเจดีย์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ
๒. บริโภคเจดีย์ บรรจุสิ่งของหรือสถานที่ที่พระพุทธเจ้าเคยทรงใช้สอย
๓. ธรรมเจดีย์ บรรจุพระธรรม คือ พุทธพจน์
๔. อุทเทสิกเจดีย์ บรรจุพระพุทธรูป

## เจ้าคุณ

เจ้าคุณ หมายถึงภิกษุผู้มีสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะตั้งแต่ชั้นสามัญขึ้นไปจนถึงชั้นหิรัญบัฏ (ชั้นรองสมเด็จพระ)

เจ้าคุณ คำนี้ใช้เป็นภาษาพูดมากกว่าภาษาเขียน หากเรียกด้วยความเคารพนิยมใช้ว่า ท่านเจ้าคุณ และต่อด้วยราชทินนาม เช่น

ท่านเจ้าคุณธรรมเทศาจารย์มรณภาพไปนานแล้ว

สำหรับพระสมณศักดิ์ชั้นสมเด็จพระราชาคณะ นิยมใช้ว่า เจ้าประคุณ และสมเด็จพระสังฆราช นิยมใช้ว่าเจ้าพระคุณ ส่วนสมเด็จพระสมณศักดิ์ชั้นพระครูสัญญาบัตร นิยมใช้ว่า พระครู หรือท่านพระครู

## เจ้าอาวาส

คือ พระผู้ปกครองดูแลอำนวยการทุกอย่างเกี่ยวกับวัด กฎหมายกำหนดให้วัดหนึ่งมีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง แต่จะมีรองเจ้าอาวาสผู้ช่วยเจ้าอาวาสได้หลายรูปตามควรแก่ฐานะของวัด เจ้าอาวาสเป็นพระสังฆาธิการ และเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานเช่นกัน

เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

๑. บำรุงรักษา วัด จัดกิจกรรม และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
๒. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
๓. เป็นธุระในการอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัย แก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
๔. ให้ความสะดวกตามสมควรในการทำบุญบำเพ็ญกุศล

เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

๑. ห้ามบรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
๒. สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปจากวัด
๓. สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ หรือพำนักอาศัยในวัดทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑน์บนหรือให้ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม (เจ้าอาวาส: ดูพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๖-๓๘)

### ตักบาตรข้าวสาร

เป็นประเพณีเกิดขึ้นจากความคิดเห็นว่าถวายอาหารที่สุกแล้วไม่เป็นของยั่งยืนอยู่นาน เวลาบริบูรณ์ก็เหลือเพื่อ เวลาขาดแคลนก็ไม่พอ จึงคิดให้เป็นข้าวสารที่เป็นของที่อยู่ได้นานๆ โดยถวายแล้วมอบไว้กับทายกหรือลูกศิษย์พระ ในหนังสือพระราชพิธี ๑๒ เดือน รัชกาลที่ ๕ ทรงมีพระบรมราชาธิบายไว้ว่า การตักบาตรน้ำผึ้งในสยามเรามีประโยชน์สู่ตักบาตรไม่ได้

น่าจะจะมีผู้เห็นชอบตามพระราชราชาธิบายนี้ จึงเปลี่ยนการตักบาตรน้ำผึ้งซึ่งเคยทำเป็นประเพณีในพิธีสารทมาเป็นตักบาตรข้าวสารนิยมนำกันในช่วงระหว่างงานประเพณีหนึ่ง

### ตักบาตรเทโว

วันเทโวโรหณะ คือ วันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากเทวโลกหลังจากเสด็จขึ้นไปจำพรรษาอยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และตรัสพระอภิธรรมปิฎกโปรดพระพุทธมารดาในเทวโลกนั้นมาตลอด ๓ เดือน แล้วก็เสด็จกลับมายังโลกมนุษย์ทางบันไดสวรรค์ที่ประตูเมืองสังกัสสนครกรุงสาวัตถี

วันเสด็จลงมาจากเทวโลกนั้นเรียกกันว่า วันเทโวโรหณะ ถือกันว่าเป็นวันบุญวันกุศลที่สำคัญวันหนึ่ง โบราณเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วันพระเจ้าเปิดโลก

รุ่งขึ้นเป็นวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ มีการทำบุญตักบาตรกันเป็นการใหญ่ เพื่อเฉลิมฉลองการเสด็จลงมาจากเทวโลกของพระพุทธเจ้านิยมเรียกการทำบุญนี้ว่าตักบาตรเทโวซึ่งย่อมาจากเทโวโรหณะนั่นเอง

### โตะหมู

โตะหมู คือ โตะที่มีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้า หรือสี่เหลี่ยมจัตุรัส ใช้สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปและเครื่องบูชาต่างๆ เหตุที่เรียกโตะหมูก็เพราะมีหลายตัวตั้งอยู่รวมกันเป็นหมู มีขนาดความสูงลดหลั่นกันไป

เมื่อมีการนำพระพุทธรูปมาประดิษฐานในงานต่างๆ มักมีเครื่องบูชา คือ ดอกไม้ ธูป เทียน ด้วย เครื่องบูชา นั้น อาจมีความหมายเป็นคติธรรม ดังนี้

ธูป ๓ ดอก หมายถึง การบูชาพระคุณ ๓ ประการของพระพุทธเจ้า คือ พระกรุณาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระปัญญาคุณ

เทียน ๒ เล่ม หมายถึง การบูชาพระธรรม และพระวินัย

ดอกไม้ หมายถึง การบูชาพระสงฆ์ ซึ่งมีพื้นฐานการศึกษา เชื้อชาติ ฐานะที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับดอกไม้ที่มีสีและชนิดที่ต่างกัน

การจัดเครื่องบูชา ขึ้นอยู่กับชนิดของโถ๊ะหมู่ว่าจะเป็นชุดใดที่นิยมกันมีหมู ๓ หมู ๗ และหมู ๘

### ไตรรัตนจักร

ไตรรัตนจักร คือ ตราสัญลักษณ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ตรานี้ใช้ธรรมจักรบนฐานดอกบัว เรียกว่า ไตรรัตนจักร (กงล้อคือพระรัตนตรัย) เป็นสัญลักษณ์แทนพระรัตนตรัย คือ

ดอกบัวแทนพระพุทธเจ้า ดังพระบาลีในเถรคาถาว่าพระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นในโลก แต่ไม่คิดในโลกียวิสัย ดอกบัวเกิดในน้ำแต่ไม่เปียกน้ำ (ขุ.เถร.๒๖/๓๘๘)

ดอกบัวแทนพระอริยสงฆ์ ดังพุทธวจนะในธรรมบทว่า ดอกบัวเกิดที่กองขยะที่เขาทิ้งไว้ทางใหญ่ มีกลิ่นหอม รื่นรมย์ใจฉันใดท่ามกลางมหาชนผู้โง่เขลา เป็นคู่สิ่งปฏิคุณพระสาวกของพระสัมมา

สัมพุทธเจ้า ย่อมรุ่งโรจน์ด้วยปัญญาฉันนั้น (ขุ.ธ. ๒๕-๕๕)

ดอกบัวมี ๗ กลีบ เป็นสัญลักษณ์แทนดอกบัว ๗ ดอก ที่เกิดขึ้นรองรับพระบาทของเจ้าชายสิทธัตถะเมื่อคราวประสูติ หรือสัญลักษณ์แทนโพชฌงค์ ๗

ธรรมจักร เป็นสัญลักษณ์แทนพระธรรม คือ อริยสัจสี่ อันเป็นแก่นของพระพุทธศาสนา ที่ทรงแสดงในวันเพ็ญเดือน ๘ วันที่ พระรัตนตรัยครบสมบูรณ์

ชื่อธรรมจักร ๑๒ ซี่ เป็นสัญลักษณ์แทนการรู้แจ้งอริยสัจแต่ละข้อด้วยญาณทั้ง ๓ (สัจญาณ กิจจญาณ และกตญาณ)

(๓ คูณ ๔ = ๑๒)

พระบาลีในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรว่า ธมฺมจกฺกํ ปวตฺติตํ อปฺปปฏิตฺตํ = กงล้อคือ พระธรรม อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงหมุนไปแล้วไม่มีใครหมุนกลับได้

### ตำหนักสมเด็จพระสังฆราช

ตั้งอยู่ ณ พุทธมณฑล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม สร้างขึ้นเป็นที่ประทับของสมเด็จพระสังฆราช เป็นอาคารสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์ กว้าง ๒๓ เมตร ยาว ๔๔.๕๐ เมตร สูง ๑๒.๕๖ เมตร ประกอบด้วยกลุ่มอาคาร ๒ ชั้น จำนวน ๔ หลัง ใต้ถุนสูง บันไดทางขึ้นด้านหน้าสร้างเป็นศาลาโถงทรงไทยจตุรมุข สำหรับพักจอดรถรับ-ส่ง รอบตำหนักประดับตกแต่งด้วยสนามหญ้าและสวนดอกไม้ดอกประดับเริ่มก่อสร้างปี ๒๕๒๓ แล้วเสร็จปี ๒๕๒๕

### แถลงการณ์คณะสงฆ์

เป็นหนังสือรวบรวมและแจ้งกิจการต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารงานคณะสงฆ์ ตลอดทั้งกฎหมาย ประกาศมหาเถรสมาคม กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่พระภิกษุสงฆ์ควรทราบ นอกจากนี้ บรรดากฎ ระเบียบที่มหาเถรสมาคมมีมติให้ใช้บางฉบับต้องประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์แล้วจึงจะมีผลบังคับใช้ได้หนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์ จัดทำโดย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในนามสำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม พิมพ์เผยแพร่ไปยังวัดทั่วประเทศ

### ที่ดินวัด

คือ ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด มี ๓ ประเภท ดังนี้

๑. ที่วัด คือที่ดินซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น
๒. ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด แต่อยู่นอกเขตที่วัดออกไป
๓. ที่กัลปนา คือที่ดินที่ผู้บริจาคยกแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระพุทธศาสนา

ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์จะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติและห้ามมิให้บุคคลใดยกอายุความขึ้นต่อสู้กับวัดในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัดและที่ธรณีสงฆ์ นอกจากนี้ยังไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี การกันที่ดินซึ่งเป็นที่วัดให้เป็นที่จัดประโยชน์จะกระทำได้ต่อเมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นชอบ และได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคม (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๓-๓๕)

### ที่พักสงฆ์อาคันตุกะ

ตั้งอยู่ ณ พุทธมณฑล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เป็นอาคารสถาปัตยกรรมไทยประยุกต์สองชั้น กว้าง ๔๕.๕๐ เมตร ยาว ๔๗.๕๐ เมตร สูง ๑๕.๐๕ เมตร รอบอาคารประดับตกแต่งด้วยสนามหญ้า สวนไม้ดอกไม้ประดับ เริ่มก่อสร้าง พ.ศ. ๒๕๒๕ แล้วเสร็จ ๒๕๒๖ สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่พักของพระสงฆ์ไทยและต่างประเทศตลอดจนพระสงฆ์ปฏิบัติศาสนกิจในพุทธมณฑล ใช้เป็นที่ประชุมอบรมและปฏิบัติธรรม ใช้งบประมาณก่อสร้าง ๘,๕๕๐,๐๐๐ บาท (เก้าล้านห้าแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)

### บรรพชา-อุปสมบท

บรรพชา คือ การบวช การเว้นจากความชั่วทุกอย่าง หมายถึง บวชเป็นสามเณร ถ้าบวชเป็นภิกษุใช้ควบกันว่า บรรพชาอุปสมบท

### เบญจศีล-เบญจธรรม

เบญจศีล หมายถึง เจตนา หรือความตั้งใจประพฤติดังเว้นจากความชั่วทางกาย และทางวาจา เรียกโดยทั่วไปว่า ศีล ๕ เรียกตามบทบัญญัติว่า สิกขาบท ๕ คือ

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี จดเว้นจากการฆ่าสัตว์
๒. อทินนาทานา เวรมณี จดเว้นจากการลักทรัพย์

๓. กามสุ มิจจาจารา เวมณี งดเว้นจากการประพฤติดิฉันในกาม

๔. มุสาวาทา เวมณี งดเว้นจากการพูดเท็จ

๕. สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวมณี งดเว้นจากการเสพสุราเมรัย

เบญจธรรม หรือ เบญจกัลยาณธรรม ได้แก่ธรรมอันดีงาม ๕ ประการ ที่ควรประพฤติคู่กันกับการรักษาเบญจศีล คือ เมตตา กรุณา สัมมาอาชีวะ กามสังวร สัจจะ สติสัมปชัญญะ

### ผาติกรรมที่ดินวัด

ผาติกรรมคือการทำให้เจริญขึ้น ใช้ในวินัยว่าการจำหน่ายครุภัณฑ์ เพื่อประโยชน์สงฆ์อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยแลกเปลี่ยนเอาของที่ดีกว่าให้แก่สงฆ์เป็นการทดแทนที่ตนทำของสงฆ์ชำรุดไปบ้าง หรือของที่ไม่ดีออกเสียทำให้ใหม่ ดีกว่าของเก่า เช่น เอาที่วัดไปทำอย่างอื่นแล้วสร้างวัดถวายใหม่เป็นการชดเชย

การผาติกรรมที่ดินวัด คือ การโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินวัดไม่ว่าจะเป็นที่ตั้งวัดหรือที่ธรณีสงฆ์ให้แก่หน่วยราชการซึ่งจำเป็นต้องใช้ที่ดินวัดในการก่อสร้างต่างๆ เช่น ถนนทางหลวง คลองชลประทาน เขื่อน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น โดยการผาติกรรมดังกล่าวนี้ต้องมีการตราพระราชกฤษฎีกาโอนกรรมสิทธิ์ที่วัดหรือที่ธรณีสงฆ์ให้หน่วยราชการนั้นๆ หรือ มีพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

ผาติกรรมที่ดินวัดโดยพระราชกฤษฎีกาโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินวัดซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินจะต้องขอความเห็นชอบในการผาติกรรมที่ดินนั้นๆ ผ่านนายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัดนำส่งสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อนำเสนอมหาเถรสมาคมก่อนเมื่อมหาเถรสมาคมให้ความเห็นชอบแล้ว จึงจะสามารถรับเงินค่าผาติกรรมจากหน่วยราชการนั้นได้

ส่วนการผาติกรรมที่ดิน โดยพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เป็นการบังคับเรียกคืนที่ดินโดยรัฐ ฉะนั้นจึงถือว่าการตราพระราชบัญญัติเวนคืนเป็นการตรากฎหมายจากรัฐสภาใช้บังคับเวนคืนเพื่อประโยชน์ของรัฐ ดังนั้น การนำเสนอมหาเถรสมาคมจึงเป็นการเสนอเพื่อให้ทราบเท่านั้น

ค่าผาติกรรมที่ดินที่วัดจะได้รับ ได้แก่ ค่าทดแทนที่ดินค่าทดแทนในการรื้อถอนขนย้ายอาคารซึ่งจะจ่ายให้แก่ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์อาคาร ค่าทดแทนความเสียหาย โดยเหตุที่ผู้เช่าต้องออกจากอาคารที่เช่าก่อนสัญญาเช่าระงับ ซึ่งจะจ่ายให้แก่ผู้เช่าแต่ละรายค่าชดเชยต้นไม้ยืนต้น และสิ่งก่อสร้าง เช่น เสนาสนะ กำแพงวัด ฯลฯ

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอุดรธานีหนังสือจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แจ้งมติมหาเถรสมาคมที่ให้ความเห็นชอบในการรับเงินผาติกรรมโดยส่วนภูมิภาคติดต่อขอรับได้ที่จังหวัดในเขตกรุงเทพมหานคร ติดต่อขอรับที่หน่วยงานที่ขอผาติกรรม

ค่าชดเชยต้นไม้ยืนต้นและสิ่งปลูกสร้างวัดสามารถรับได้ทันทีจากหน่วยราชการที่เวนคืนนั้นๆ หากวัดสามารถตกลงราคากันได้โดยไม่ต้องรอมติมหาเถรสมาคม เมื่อวัดได้รับค่าผาติกรรมที่ดินแล้วต้องปฏิบัติตามมติมหาเถรสมาคมคือ ให้นำเงินค่าผาติกรรมที่ดิน ฝากธนาคารในนามวัด โดยระบุในบัญชีเงินฝากว่า เงินทุนผาติกรรมของวัด ห้ามไม่ให้นำเงินต้นไปใช้จ่าย ใช้ได้แต่ดอกผลเท่านั้น หากจะนำเงินไปจัดซื้อที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์อย่างอื่น ต้องได้รับความเห็นชอบจากเจ้าคณะตามลำดับจนถึงมหาเถรสมาคม

## ผ้าป่า

คือผ้าที่ถวายแก่พระ โดยวิธีปล่อยทิ้งไว้ให้พระมาหยิบเอาไปเองครั้งพุทธกาลเรียกผ้าบังสุกุลจีวร ตามธรรมเนียมจะถวายหลังเทศกาลกฐินออกไป

การทอดผ้าป่ามีหลายชนิด ที่เรียกผ้าป่าแถมกฐินหรือผ้าป่าหางกฐิน คือทอดกฐินแล้วทอดผ้าป่าด้วย บางแห่งนำผ้าป่าบรรทุกเรือพ่วงไปทางน้ำ เรียกกันว่าผ้าป่าโยง ผ่านไปถึงวัดไหนก็ทอดวันนั้น

พิธีทอดผ้าป่าข้อสำคัญมีอยู่ว่า ให้อุทิศเป็นผ้าป่าจริงๆ อย่าถวายแก่ใครโดยเฉพาะ เพียงแต่ตั้งใจในขณะที่ทอดว่า ขออุทิศผ้าและเครื่องบริวารเหล่านี้แก่ภิกษุผู้ต้องการผ้าบังสุกุลมาถึงเฉพาะหน้า เท่านั้นก็ได้ชื่อว่าทอดและถวายผ้าป่าแล้ว

คำถวายผ้าป่าว่า

อิมานิ มยฺ ภนฺเต ปัสสุกฺกจีวรานิ สปริวารานิ ภิกฺขุสงฺฆสมฺมุส โอโณชยาม สาธุโน ภนฺเต ภิกฺขุสงฺฆโม อิมานิ ปัสสุกฺกจีวรานิ สปริวารานิ ปฏิกุคฺคหาคู อุมหากํ ทิฆมฺมตฺตํ หิตาย สุขาย

แปลว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้าบังสุกุลจีวรกับทั้งบริวารเหล่านี้แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับผ้าบังสุกุลจีวรกับทั้งบริวารเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลายเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

## ผ้าอาบน้ำฝนหรือผ้าวัสสิกสาฎิกา

คือ ผ้าสำหรับภิกษุสามเณรใช้นุ่งเวลาอาบน้ำ เรียกกันสั้นๆ ว่า ผ้าอาบ แต่เดิมพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุใช้ได้แต่ผ้า ๓ ผืน ที่เรียก ไตรจีวร คือผ้าคลุมชั้นนอกเรียกสังฆาฎิ ผ้าห่มหรือจีวรเรียกอุตตราสงค์ และผ้านุ่งหรือสบงเรียกอันตรวาสก เท่านั้น ต่อมาทรงอนุญาตให้ภิกษุทั้งหลายรับผ้าอาบน้ำฝนได้

ตามพระวินัยบัญญัติ พระภิกษุจะแสวงหาผ้าอาบน้ำฝนได้ตั้งแต่แรม ๑ ค่ำ เดือน ๗ เป็นต้นไป จนถึงวันเพ็ญเดือน ๘ พุทธศาสนิกชนนิยมทำบุญ ถวายผ้าอาบน้ำฝนตามวัดต่างๆ ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ก่อนวันเข้าพรรษา ๑ วัน เพื่อพระสงฆ์รับแล้วใช้ได้ทันที

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน เหมือนคำถวายผ้าป่า เปลี่ยนแต่ ปัสสุกฺกจีวรานิ เป็น วสุสิกฺสาฎิกานิ และผ้าบังสุกุลจีวรเป็นผ้าอาบน้ำฝน

## แผ่เมตตา

คือตั้งจิตปรารถนาดีขอให้ผู้อื่นมีความสุข

คำแผ่เมตตาที่ใช้มีว่า สัพเพ สัตตา อเวรา อภัยาปัชฌา อนินฺมา สุจี อตฺตนาํง ปริหรัณฺตุ แปลว่า ขอสัตว์ทั้งหลาย ที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น

จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีเวรซึ่งกันและกันเลย

จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย

จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด อย่าได้มีทุกข์กายทุกข์ใจเลย

จงมีแต่ความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด



อานิสงส์ของการแผ่เมตตา

ผู้เจริญเมตตาธรรมอยู่เสมอ จนจิตมั่นในเมตตา มีเมตตาเป็นคุณสมบัติประจำใจ จะได้รับอานิสงส์ คือผลดี ๑๑ ประการ ได้แก่

๑. หลับก็มีความสุข
๒. ตื่นก็มีความสุข
๓. ไม่ฝันร้าย
๔. เป็นที่รักทั้งหลาย
๕. เป็นที่รักของอมนุษย์ทั้งหลาย
๖. เทวดาคุ่มครอง
๗. แคล้วคลาดจากภัยอันตราย
๘. จิตเป็นสมาธิง่าย
๙. สิ้นน้ำผองใส
๑๐. เมื่อจะตายใจก็สงบ
๑๑. ถ้ายังไม่บรรลुकุณพิเศษที่สูงกว่า ย่อมเข้าถึงพรหมโลก

### พนักงานศาสนการ

หมายถึงเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติผู้ดูแลรักษาจัดการเกี่ยวกับศาสนสมบัติของพระศาสนา โดยได้รับเงินเดือนจากงบประมาณศาสนสมบัติการ การคัดเลือกบรรจุบุคคลเข้าเป็นพนักงานศาสนการ การแต่งตั้ง ถอดถอน เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง การจ้างให้ออก เลิกจ้าง พนักงานศาสนการทุกชั้น ต้องได้รับความเห็นชอบจาก มหาเถรสมาคม

### พ.ศ.ป.

เป็นชื่อย่อของคณะกรรมการพิจารณางบประมาณศาสนสมบัติกลางประจำ ที่มหาเถรสมาคมแต่งตั้งขึ้นเป็นที่ปรึกษาและดูแลให้ความเห็นชอบการจัดการที่ดิน อาคาร และทรัพย์สินที่เป็นศาสนสมบัติกลางให้เกิดผลและเกิดประโยชน์สูงขึ้นตามกาลสมัยมีความเหมาะสมกับสถานที่ทางพระพุทธศาสนา จัดการให้ได้มาซึ่งเอกสารสิทธิ์และกรรมสิทธิ์ที่สมบูรณ์ ตลอดจนการพิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติการ

### พระไตรปิฎกหินอ่อน

พระไตรปิฎกเป็นที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าหรือคัมภีร์บรรจุพุทธพจน์ ๓ หมวด คือ วินัยปิฎก สุตตันปิฎก และอภิธรรมปิฎก

พระไตรปิฎกหินอ่อน ขนาด ๑.๑๐ คูณ ๒.๐๐ เมตร จำนวน ๑,๔๑๘ แผ่น ประดิษฐาน ณ วิหารที่อยู่หลังองค์พระประธานพุทธมณฑล สร้างโดยวัดปากน้ำและสมาคมศิษย์หลวงพ่อดปากน้ำภาณีเจริญ เพื่อเฉลิมพระเกียรติและถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ ค่าใช้จ่าย

ประมาณ ๒๐๐ ล้านบาท เรียกว่า มหาวิหารประดิษฐานพระไตรปิฎกหินอ่อน เป็นอาคารสถาปัตยกรรมไทยรูปทรงจัตุรมุขทั้ง ๔ ทิศ มีพระเจดีย์ ๕ ยอด ภายในวาดภาพพุทธประวัติ

### พระธรรมทูต

หมายถึง พระภิกษุผู้เดินทางไปแสดงธรรมตามที่ต่างๆ เพื่อปลูกฝังพัฒนาจิตใจของประชาชนให้ยึดมั่นในหลักธรรม โดยยึดหลักปฏิบัติตามพระดำรัสที่พระพุทธเจ้าประทานแก่พระสาวกก่อนที่จะทรงส่งไปประกาศพระศาสนาว่า ภิภุขุทังหลาย เธอทังหลายจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

พระธรรมทูตนั้น เคลื่อนที่ไปแสดงธรรมยังที่ต่างๆ ส่วนพระธรรมกถึกเป็นพระผู้แสดงธรรมอยู่ประจำสำนักหรือวัด

งานพระธรรมทูตเป็นงานของคณะสงฆ์ไทย เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗ วัดอุประสงค์เพื่อนำหลักธรรมไปเผยแผ่แก่ประชาชน เป็นการปลูกฝังพัฒนาจิตใจของประชาชนให้ยึดมั่นในหลักธรรม โดยยึดหลักปฏิบัติตามพระดำรัสที่พระพุทธองค์ทรงประทานแก่พระสาวก ๖๐ รูป ก่อนที่จะส่งไปประกาศพระศาสนาว่า

ภิภุขุทังหลาย เธอทังหลายจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนอันเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เธอทังหลายจงอย่าไป ๒ รูป ในหนทางเดียวกัน จงแสดงธรรมอันมีความงามในที่สุดคือปัญญาจงประกาศพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง

จากพระราชดำรัสที่ทรงประทานไว้นี้ถือเป็นอุดมการณ์ หรือหัวใจของงานพระธรรมทูตที่คณะสงฆ์ไทยได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติมาโดยตลอด

### พระวินยาธิการ (อ่านว่า วิ-นะ-ยา-ทิ-การ)

หมายถึง พระภิกษุที่ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุนการปกครองของเจ้าอาวาส และเจ้าคณะปกครองสงฆ์ เพื่อความเรียบร้อยดีงามตามเจตนารมณ์ของคณะสงฆ์

พระวินยาธิการมีหน้าที่ตรวจตรา ชี้แจง แนะนำ ให้พระภิกษุสามเณรในจังหวัด หรือที่เข้ามาในจังหวัด ปฏิบัติให้ชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน

ถ้าพบพระภิกษุสามเณรประพฤติตนไม่เหมาะสม พระวินยาธิการจะนำพาไปมอบให้เจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองสงฆ์ ในเขตท้องที่ดำเนินการตามควรแก่กรณี พบเห็นพระภิกษุสามเณรประพฤติตนไม่เหมาะสมติดต่อ ๐-๒๔๔๑-๔๕๔๗

### พระศรีศากยะทศพลญาณ ประธานพุทธมณฑล- สุทรรคน์

พระพุทธรูปพระประธานพุทธมณฑล ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามว่า

พระศรีศากยะทศพลญาณ ประธานพุทธมณฑลสุทรรคน์ เป็นปูชนียวัตถุสำคัญที่คณะกรรมการจัดงานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษกำหนดให้สร้างขึ้นเป็นพระพุทธรูปปางลีลา พระเกตุมาลาเป็นเปลวเพลิงสูงเหนือพระเศียร ทรงห่ม

จิวรเวียงบ่า พาดสังฆาฏิอยู่ในท่าอย่างพระบาท สูง ๒,๕๐๐ กระเบียด (๑๕.๘๘๕ เมตร) หล่อด้วยโลหะสำริด รวม ๑๓๗ ชั้น มีส่วนผสมทองแดง ๘๐ เปอร์เซ็นต์ ดีบุก ๑๐ เปอร์เซ็นต์ สังกะสี ๗ เปอร์เซ็นต์ ตะกั่ว ๓ เปอร์เซ็นต์ คิดเป็นน้ำหนักรวม ๑๗,๕๕๑ กิโลกรัม ประดิษฐาน ณ ใจกลางพุทธมณฑล

### พระสังฆาธิการ

หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการได้ จะต้องมีความประพฤติดี มีพรหมจรรย์ มีความรู้ ความสามารถ ประพฤติเรียบร้อย ตามพระธรรมวินัย สุขภาพร่างกายแข็งแรง และไม่เคยถูกลงโทษมาก่อน

ตำแหน่งพระสังฆาธิการจึงถือว่ามีความหมาย และมีความสำคัญต่อการปกครองคณะสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง

พระสังฆาธิการผู้ดำรงตำแหน่ง หรือเคยดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และรองเจ้าคณะตำบล ได้ปฏิบัติหน้าที่มาโดยเรียบร้อยจนมีอายุครบ ๘๐ ปีบริบูรณ์ จะได้รับยกย่องเชิดชูเป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะในชั้นนั้นๆ เว้นแต่ทุพพลภาพ หรือพิการ ถ้ายังมีความเหมาะสม หรือยังหาผู้ดำรงตำแหน่งในชั้นนั้นๆ ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม มหาเถรสมาคมจะพิจารณาให้ดำรงตำแหน่งเดิมต่อไปอีกไม่เกิน ๓ ปี เฉพาะกรณี

พระสังฆาธิการรูปใดดำรงตำแหน่งหน้าที่โดยเรียบร้อยตลอดมาจนถึงชรา ทุพพลภาพ หรือพิการ สมควรได้รับปลดเปลื้องภาระเพื่อให้พักผ่อนหรือรักษาตัว สามารถยกย่องขึ้นเป็นกิตติมศักดิ์ได้

### พระอารามหลวง

พระอารามหลวง หรือ วัดหลวง หมายถึงวัดที่พระมหากษัตริย์ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์ นอกจากนี้วัดที่ประชาชนสร้างหรือปฏิสังขรณ์ถ้าทรงพิจารณาเห็นว่าควรยกย่องเป็นพิเศษ ก็ทรงรับไว้เป็นพระอารามหลวง

พระอารามหลวงมี ๓ ชั้น คือ พระอารามหลวงชั้นเอก พระอารามหลวงชั้นโท และพระอารามหลวงชั้นตรี

วัดที่สมควรยกย่องขึ้นเป็นพระอารามหลวง นอกจากเป็นวัดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช หรือพระบรมวงศ์ทรงสร้าง ทรงปฏิสังขรณ์ หรือทรงรับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือวัดที่รัฐบาลสร้างแล้ว ต้องเป็นวัดที่มีเสนาสนะถาวร

มีปูชนียวัตถุที่เป็นโบราณสถาน หรือโบราณวัตถุศิลปวัตถุ มีพระสงฆ์อยู่จำพรรษาตั้งแต่ ๒๐ รูปขึ้นไป ติดต่อกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๕ ปีถึงปัจจุบัน เป็นวัดสำคัญของท้องถิ่นหรือเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาของทางราชการเป็นประจำวัดต้องมีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป

### ชนิดต่างๆ ของพระอารามหลวง

ราชวรวิหาร ได้แก่ พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์เป็นการส่วนพระองค์

วรวิหาร ได้แก่ พระอารามที่พระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินี สมเด็จพระยุพราช ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์ พระราชทานเป็นเกียรติยศ แก่ผู้ดำศักดิ์ลงมาก็ดี แก่วัดเองก็ดี รวมทั้งวัดที่ประชาชนสร้างหรือปฏิสังขรณ์ และทรงรับไว้เป็นพระอารามหลวงทรงยกเป็นเกียรติยศจัดว่าเป็นวัดมีเกียรติ

ราชวรมหาวิหาร ได้แก่ พระอารามชนิดราชวรวิหารที่เป็นพระอารามใหญ่โต และมีของก่อสร้างใหญ่โต

วรมหาวิหาร ได้แก่ พระอารามชนิดวรวิหารที่เป็นพระอารามใหญ่โตและมีของก่อสร้างใหญ่โต

### พระอุปัชฌาย์

หมายถึง พระภิกษุผู้ได้รับแต่งตั้ง ให้มีหน้าที่เป็นประธานและรับผิดชอบในการให้บรรพชาอุปสมบท ตามกฎเถรสมาคม พระอุปัชฌาย์มี ๒ ประเภท คือ พระอุปัชฌาย์สามัญ ได้แก่พระอุปัชฌาย์ที่ได้รับแต่งตั้งจากสมเด็จพระสังฆราช

พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งพระอุปัชฌาย์ต้องเป็นเจ้าอาวาสมีพรรษาเกิน ๑๐ เป็นเปรียญหรือนักธรรมชั้นเอก มีความรู้ความสามารถทำอุปสมบทกรรมให้ถูกต้องตามพระวินัย และระเบียบแบบแผนของคณะสงฆ์

### พิพิธภัณฑ์ทางพระพุทธศาสนา

ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกของพุทธมณฑล บริเวณสวนธรรมติดกับถนนพุทธมณฑลสายที่ ๔ ตัวอาคารรูปทรงสถาปัตยกรรมไทยเป็นรูปกลมวงแหวนคล้ายกงล้อธรรมจักร พื้นที่อาคารทั้งหมด

๑๑,๒๔๐ ตารางเมตร ประกอบด้วยห้องแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุห้องแสดงนิทรรศการ ห้องสัมมนา ห้องข้อมูลสารสนเทศ ฯลฯ ใช้งบประมาณก่อสร้าง ๓๒๖,๕๕๒,๕๐๐ บาท (สามร้อยยี่สิบหกล้านบาท ห้าแสนห้าหมื่นสองพันห้าร้อยบาทถ้วน) สร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาทางพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์รวมความร่วมมือและศรัทธาของพระพุทธศาสนิกชน ติดต่อหน่วยงาน โทร. ๐-๒๔๔๑-๕๘๐๑-๒ ต่อ ๓๓๐๑

### พุทธมามกะ

พุทธมามกะ คือ ผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาการแสดงตนเป็นพุทธมามกะเป็นพิธีกรรมที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้ศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีเจตนาที่จะเป็นชาวพุทธโดยการกล่าวคำปฏิญาณแสดงตนว่า มีพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งที่ระลึก จะตั้งอยู่ในศีลธรรม จริยธรรม อันดีงามของพระพุทธศาสนาต่อไป

การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ทั้งชายและหญิงกล่าวดังนี้

“เอเต มะยัง ภันเต, สุจิระปะรินิพพุตัมปิ, ตัง ณะกะวันตัง สะระณัง คัจฉามะ, ชัมมัญจะ, พุทธมามะกาติ โน, สังโฆธาเรตุฯ”

แปลว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แม้ปริณิพพานไปนานแล้ว ขอถึงพระธรรมและขอถึงพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งตลอดชีวิต ขอพระสงฆ์ จงจำข้าพเจ้าทั้งหลายไว้ว่าเป็นพุทธมามกะ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงชี้แจงเหตุผลและที่มาของพิธีนี้ว่า การแสดงให้ปรากฏว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาได้ทำกันมาแต่ครั้งพุทธกาล เพื่อแสดงตนให้รู้ว่าได้ละลัทธิเดิมเข้ารับพระพุทธศาสนาไว้เป็นที่นับถือ เช่น การขอพรพรพชาอุปสมบท ส่วนคฤหัสถ์ผู้ไม่ปรารถนาจะบวชก็กล่าวปฏิญาณตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา

### มหาเถรสมาคม

เป็นองค์กรสูงสุดทางการปกครองของคณะสงฆ์ไทยบริหารงานในรูปคณะกรรมการ ประกอบด้วยสมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง และพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งมีจำนวนไม่เกินสิบสองรูป เป็นกรรมการ

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทำหน้าที่สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม ปกครอง และกำหนดการพรพชาสามเณรควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ของคณะสงฆ์ รวมถึงรักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา การประชุมมหาเถรสมาคม มี ๒ อย่าง คือ ประชุมปกติทุกวันที่ ๑๐, ๒๐, ๓๐ ของเดือน และการประชุมพิเศษ

(คู่มือมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๓๕ ว่าด้วยระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคม ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๐ ฉบับพิเศษ (๒) วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๕)

### มหาวิทยาลัยสงฆ์

เป็นสถานศึกษา วิจัย ส่งเสริม และให้บริการทางวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยตั้งอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหาร และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตั้งอยู่ที่วัดมหาธาตุฯ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันมีสาขาอยู่ทั่วทั้ง ๔ ภาค ของประเทศ ซึ่งเรียกว่าวิทยาเขตของสถาบันนั้นๆ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีวิทยาเขต ๑๐ แห่ง ที่ดำรงฐานะเป็นวิทยาลัยสงฆ์ ๕ แห่ง ส่วนมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีวิทยาเขต ๗ แห่ง ปริญญามี ๓ ชั้น คือ

ปริญญาเอก เรียกว่า คุษฎีบัณฑิต ใช้อักษรย่อ ค.

ปริญญาโท เรียกว่า มหาบัณฑิต ใช้อักษรย่อ ม.

ปริญญาตรี เรียกว่า บัณฑิต ใช้อักษรย่อ บ.

## มาฆบูชา

หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญเดือน ๓ ในโอกาสคล้ายวันประชุมใหญ่แห่งพระสาวก ซึ่งเรียกว่าจาตุรงคสันนิบาต ณ เวฬุวันมหาวิหาร หลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว ๕ เดือน เป็นวันที่พระพุทธองค์ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ จาตุรงคสันนิบาต เป็นวันประชุมที่ประกอบด้วยองค์ ๔ คือ

๑. วันนั้นดวงจันทร์สวยมาฆฤกษ์ คือ วันเพ็ญเดือน ๓
๒. พระสงฆ์ ๑,๒๕๐ รูป มาประชุมพร้อมกันโดยมิได้นัดหมาย
๓. พระสงฆ์เหล่านั้นทั้งหมดล้วนเป็นพระอรหันต์
๔. พระสงฆ์เหล่านั้นทั้งหมดล้วนเป็นภิกษุที่พระพุทธเจ้าบวชให้

## แม่กองธรรมสนามหลวง

คือ พระเถระที่ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่ควบคุมดูแลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ของคณะสงฆ์ไทย มีสำนักงานรองรับเพื่อการบริหารจัดการเรียกว่า สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง เป็นหน่วยงานภายใต้การดูแลของมหาเถรสมาคมซึ่งอยู่ในความอุปถัมภ์ของรัฐบาล หน้าที่หลัก คือ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรนักธรรม ธรรมศึกษา ชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก อีกทั้งจัดให้มีการสอบไล่วัดผลประจำปีตามหลักสูตรนักธรรม กับธรรมศึกษาที่มีการเปิดสอน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การปฏิบัติงานของสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวงเป็นการปฏิบัติงานเพื่อดูแลการสอบวัดผลการศึกษาเล่าเรียนธรรมระดับชาติ ภายใต้การดูแลของมหาเถรสมาคม

แม่กองธรรมสนามหลวงรูปปัจจุบัน คือ พระพรหมมุนี (จุนท์ พุทธิมยุคฺโต ป.ธ.๕)

ที่ตั้งสำนักงาน วัดบวรนิเวศวิหาร เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

## แม่กองบาลีสนามหลวง

คือ พระเถระที่ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่ควบคุมดูแลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ของคณะสงฆ์ไทย มีสำนักงานรองรับเพื่อการบริหารจัดการเรียกว่า สำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง เป็นหน่วยงานภายใต้การดูแลของมหาเถรสมาคมซึ่งอยู่ในความอุปถัมภ์ของรัฐบาล หน้าที่หลัก คือ ดำเนินการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกบาลี การปฏิบัติงานของสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวงเป็นการปฏิบัติงานเพื่อดูแลการสอบวัดผลการศึกษาเล่าเรียนวิชาภาษาบาลีระดับชาติ ภายใต้การดูแลของมหาเถรสมาคม

แม่กองบาลีสนามหลวงรูปปัจจุบัน คือ สมเด็จพระมหาธีรราชฆังคลาจารย์ (ช่วง วรปุญฺโญ ป.ธ.๕)

ที่ตั้งสำนักงาน ดิถัมิตดาพุทธิ วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร

## เรียไร

การเรียไร หมายถึง การขอ รวมตลอดถึงการซื้อขายแลกเปลี่ยนชดใช้หรือบริการ ซึ่งการแสดงโดยตรงหรือโดยอ้อมว่ามีใช่เป็นการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ชดใช้หรือบริการตามธรรมดา แลให้มีความหมายถึงการออกเรียไร การ

แจกของฎีกา การบอกบุญบรรณโดยสาร การไช่ยานพาหนะบรรทุกุณินิมิต พระพุทธรูป ประพรมน้ำพระพุทธมนต์การตั้งองค์กฐินผ้าป่าตามสถานที่ต่างๆ การบอกโดยใช้บัตรจำลองกระบอกไม้ไผ่ กระจ่าง ผ้าป่า การโฆษณาบอกบุญทางวิทยุกระจายเสียงทางสถานีโทรทัศน์ หรือทางสื่อมวลชนอื่นๆ เพื่อรวบรวมทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหมดหรือบางส่วนไปใช้ในกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง

มหาเถรสมาคมมีคำสั่งห้ามวัดหรือพระภิกษุสามเณรทำการเรียไรหรือมอบหมายหรือยินยอมให้ผู้อื่นทำการเรียไร ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมเว้นแต่การเรียไรที่ทางการคณะสงฆ์หรือมหาเถรสมาคมอนุญาตเฉพาะเรื่อง

## วัด

คือสถานที่ทางศาสนา เป็นที่อยู่ของพระสงฆ์หรือนักบวชใช้เป็นทีประกอบกิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนา โดยปกติมีโบสถ์วิหารศาลาการเปรียญ เป็นต้น กฎหมายคณะสงฆ์กำหนดให้วัดมีสองอย่างคือวัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และสำนักสงฆ์ซึ่งได้รับอนุญาตให้ตั้งเป็นวัดได้แล้วแต่ยังมิได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ส่วนที่อยู่ของสงฆ์ที่ยังมิได้รับอนุญาตให้สร้างวัด ตั้งวัดตามกฎหมายเรียกว่าที่พักสงฆ์

วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป

## วัดพัฒนาตัวอย่าง

หมายถึง วัดที่มีการปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของวัดจนกระทั่งมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยดำเนินตามแนวทางการพัฒนาวัด ดังนี้

๑. พัฒนาวัดให้เกิดความรู้สึกแก่ชุมชนในท้องถิ่นว่า วัดเป็นของตน มีความรู้สึกหวงแหน รักและช่วยกันดูแลรักษา
๒. สร้างสภาพวัดให้มีความหมาย ๕ ประการ คือ เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณร เป็นที่บวชเรียน ศึกษาปฏิบัติธรรมเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้าน เป็นที่ที่ชาวบ้านได้เข้ามาหาความสงบทางกายและใจ เป็นศูนย์กลางสำหรับทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันของชาวบ้าน
๓. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่นวัดต้องสะอาด ร่มรื่น มีการจัดกิจกรรมเพื่อประชาชน มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนที่เข้าวัดเพื่อบำเพ็ญกุศล ศึกษาพระธรรมวินัยและหลักพุทธศาสนา
๔. สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น วัดควรเป็นแกนนำของประชาชนในท้องถิ่นในการติดต่อกับหน่วยงานอื่นๆ การจัดกิจกรรมเพื่อการสาธารณูปโภคสาธารณูปการตลอดจนการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งควรใช้วัดเป็นศูนย์กลาง
๕. ให้เกิดการยอมรับตลอดไปว่า วัดกับชุมชนนั้นๆ เป็นหน่วยเดียวกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

วัดที่ได้รับการคัดเลือกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง จะต้องดำรงรักษาผลการพัฒนาวัดนั้นไว้ตลอดไป เพราะการพัฒนาวัดย่อมไม่มีเวลาสิ้นสุด มีแต่การสร้างสรรค้ให้วัฒนาถาวรสืบไป

## วัดร้าง

วัดร้างเป็นวัดที่ไม่มีพระภิกษุอยู่อาศัย ถ้ายังไม่มีการยุบเลิกสำนักพระพุทธศาสนาจะเป็นผู้ดูแลรักษาวัดนั้น รวมทั้งที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และทรัพย์สินของวัดนั้นด้วย วัดใดร้างพระภิกษุไม่ได้อาศัย เมื่อทางราชการและคณะสงฆ์เห็นสมควรให้ยุบเลิกวัด ต้องประกาศยุบเลิกวัดนั้นในราชกิจจานุเบกษา หน่วยราชการใดจะขอเช่าหรือขอใช้ที่ดินวัดร้าง ต้องนำเรื่องเสนอมหาเถรสมาคมเห็นชอบก่อน และเมื่อจะปลูกสร้างสิ่งใดลงไปต้องได้รับอนุญาตจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงจะดำเนินการได้

## วิสุงคามสีมา

วิสุงคามสีมา หมายถึง เขตที่พระราชทานแก่สงฆ์ เพื่อใช้เป็นที่สร้างพระอุโบสถ หรือเขตที่พระสงฆ์ใช้ประกอบสังฆกรรม

พระมหากษัตริย์ผู้เป็นองค์ศาสนูปถัมภก มีพระราชประสงค์อำนวยความสะดวกแก่สงฆ์ จึงทรงออกประกาศพระราชทานที่ตั้งวัดเป็นวิสุงคามสีมา การยกที่ดินเป็นเขตวิสุงคามสีมาถือว่าได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ตั้งวัด แต่การขอพระบรมราชานุญาตนั้นกำหนดเฉพาะบริเวณที่ตั้งอุโบสถเท่านั้น

ปัจจุบันการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมาให้แก่วัด ดำเนินการตามกฎหมายกระทรวง ซึ่งออกตามความพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๑๕ คือ

วัดที่สมควรได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ต้องปรากฏว่าได้สร้างขึ้น หรือได้ปฏิสังขรณ์เป็นหลักฐานถาวร และมีพระภิกษุอยู่ประจำไม่น้อยกว่า ๕ รูป ติดต่อกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปีแต่ระยะเวลา ๕ ปี มิได้ใช้บังคับแก่วัดที่ได้สร้างอุโบสถเสร็จเรียบร้อยแล้วและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นสมควรขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา

วิธีการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้เสนอรายงานต่อผู้บังคับบัญชาฝ่ายสงฆ์ ขอความเห็นชอบและปรึกษาเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองตามลำดับชั้นจนถึงสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

เมื่อสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาเห็นสมควรแล้วก็จะกราบทูลพระสังฆราชเพื่อทรงอนุมัติ แล้วนำความกราบบังคมทูลขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อพระราชทานวิสุงคามสีมาแก่วัดใดแล้ว นายอำเภอท้องที่ที่วัดนั้นตั้งอยู่จะปักหมวยเขตที่ดินตามที่ได้รับพระราชทานต่อไป

## วิสาขบูชา

การบูชาในวันเพ็ญเดือน ๖ คือ ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ เพื่อรำลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า เนื่องในวันคล้ายวันประสูต ตรัสรู้ และปรินิพพาน

วันวิสาขบูชานี้ มีการทำบุญบำเพ็ญกุศลและปฏิบัติธรรมเป็นพิเศษ เช่น รักษาศีล ๕ หรือ ศีล ๘ เว้นอบายมุข เว้นการเสพของมีนเมา บำเพ็ญจิตภาวนา บำเพ็ญเนกขัมมปฏิบัติ โดยนุ่งขาวห่มขาว

วันวิสาขบูชาเนื่องด้วยการสหประชาชาติได้ประกาศให้เป็นวันสำคัญสากลของสหประชาชาติ เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

กิจกรรมในวันนี้มี ดังนี้



ภาคเช้า มีการทำบุญตักบาตร สมาทานศีล ฟังพระธรรมเทศนา

ภาคค่ำ มีการสมาทานศีล เวียนเทียน ฟังพระธรรมเทศนา เกี่ยวกับวันวิสาขบูชา และแผ่เมตตาแก่สรรพสัตว์ เป็นต้น

### วิหาร

คือที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหรือที่อยู่ของพระสงฆ์ มักสร้างคู่กับโบสถ์

วิหารพุทธมณฑล เป็นอาคารชั้นเดียว กว้าง ๑๔ เมตร ยาว ๒๕.๔๐ เมตร สูง ๑๖.๕๐ เมตร สร้างแบบสถาปัตยกรรมไทยผนังทำเป็น ๒ ชั้น เพื่อให้ประตูหน้าต่างเลื่อนเข้าภายในได้พื้นและผนังปูด้วยกระเบื้องหินอ่อน หลังคามุงกระเบื้องเคลือบลวดลายนอกวิมปีระติมากรรมรูปพระพุทธรูป ๘ องค์ พระโพธิสัตว์ ๒ องค์ เป็นภาพปูนสูง วิหารพุทธมณฑล เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ๒๕ พุทธศตวรรษ ขนาด ๒๕๐๐ มิลลิเมตร (๒.๕ เมตร) และใช้เป็นที่พักผ่อนศาสนพิธีที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ครั้งหนึ่งได้จัดอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ (ขื่อนิ้วพระหัตถ์) จากสาธารณรัฐประชาชนจีน มาแสดงให้พุทธศาสนิกชนได้สักการะบูชา

### ไวยาวัจกร

คือผู้ทำกิจธุระแทนสงฆ์ หมายถึง คฤหัสถ์ผู้ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่เบิกจ่ายนิตยภัต และจะมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาจัดการทรัพย์สินของวัดได้ ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นหนังสือ

คฤหัสถ์ผู้ได้รับแต่งตั้งจากเจ้าอาวาสเป็นไวยาวัจกร ถือเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย โดยเจ้าอาวาสจะแต่งตั้งไวยาวัจกรคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

คุณสมบัติของไวยาวัจกรต้องเป็นชาย มีสัญชาติไทยนับถือพระพุทธศาสนา มีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปีบริบูรณ์ มีหลักฐานมั่นคงมีความรู้ความสามารถ สุขภาพแข็งแรง ไม่ติดยาเสพติด และไม่มัวหมองในเรื่องการเงิน (รายละเอียดดู กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ.๒๕๖๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่มที่ ๘๑ ตอนที่ ๔ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๖)

### ศ.ต.ภ.

ศูนย์ควบคุมการไปต่างประเทศสำหรับพระภิกษุสามเณรมีชื่อย่อ ศ.ต.ภ. ประกอบด้วยพระเถระจำนวน ๕ รูป เป็นกรรมการและเลขานุการ ๑ รูป มีวาระการปฏิบัติหน้าที่คราวละ ๔ ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งโดยมหาเถรสมาคมอีกได้ คณะกรรมการ ศ.ต.ภ. มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม คือ พิจารณาการเดินทางไปต่างประเทศของพระภิกษุสามเณร กรรมการ ศ.ต.ภ. มีวาระประชุมเดือนละ ๒ ครั้ง คือวันที่ ๑ และวันที่ ๑๕ ของทุกเดือนและอาจจะเลื่อนวันประชุมหากมีเหตุจำเป็น ซึ่งหลังจากประชุมแล้วจะประกาศรายชื่อพระภิกษุสามเณรที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เดินทางไปต่างประเทศไปยังสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อดำเนินการต่อไป

สำนักงาน ศ.ต.ภ. ตั้งอยู่ที่วัดสังเวชวิศยาราม บางลำพู กรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ คณะกรรมการ ศ.ต.ภ. ยังมีหน้าที่ควบคุมทะเบียนและสอดส่องความเป็นไปเกี่ยวกับทุกข์สุขของ ภิกษุสามเณรผู้ไปหรืออยู่ในต่างประเทศ กับให้มีอำนาจกำหนดแบบหนังสือขออนุญาตและแบบพิมพ์ต่างๆ โดยอนุมัติมหาเถรสมาคม และเมื่อมีความจำเป็นในการที่จะรักษาความเรียบร้อยดีงามให้ยิ่งขึ้น มหาเถรสมาคม จะได้ขยายอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ศ.ต.ภ. ให้กว้างขวางออกไปอีกตามความเหมาะสม

### ศาสนสมบัติ

คือทรัพย์สินของพระศาสนา แบ่งออกเป็นสองประเภท คือ

๑. ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง โดยสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติเป็นเจ้าของมีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาจัดการ
๒. ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่งการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ ๒ ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ และที่แก้ไข เพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๓๕

### ศีล

คือความประพฤติดีทางกาย และวาจา หรือข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจา ให้ตั้งอยู่ในความดีงาม ได้แก่

ศีล ๕ เป็นศีลสำหรับทุกคน คือ

๑. เว้นจากการฆ่าสัตว์
๒. เว้นจากการลักขโมย
๓. เว้นจากการประพฤตินอกใจในกาม
๔. เว้นจากพูดเท็จ
๕. เว้นจากของมีนเมา

ศีล ๘ สำหรับฝึกตนให้ดียิ่งขึ้นสมาทานได้ทุกวัน ถ้าสมาทานในวันพระและรักษาให้ครบวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง เรียก อุโบสถศีล

ศีล ๑๐ สำหรับสามเณร แต่ผู้ใดศรัทธาจะรักษาก็ได้

ศีล ๒๒๗ สำหรับพระภิกษุ

ศีล ๓๑๑ สำหรับภิกษุณี

### สมณศักดิ์

สมณศักดิ์ หมายถึง ยศพระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทานมีหลายชั้นแต่ละชั้นมีพัศศเป็นเครื่องกำหนด สมณศักดิ์จึงเป็น บรรดาศักดิ์หรือเกียรติยศที่พระมหากษัตริย์ถวายแด่พระสงฆ์เพื่อบูชาคุณความดีเป็นบำเหน็จความชอบที่พระ คุณท่านปฏิบัติ ปฏิบัติชอบเพิ่มขวัญและกำลังใจให้พระสงฆ์บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมตามหลักธรรมทางศาสนา ยิ่งขึ้น ตามพุทธวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องพระอัครสาวกชาย-ชวา ให้เป็นกำลังเผยแผ่พระพุทธศาสนาและ ช่วยเหลือในการปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรเป็นผลให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองสืบมา

สมณศักดิ์เกิดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

ประการแรก เพื่อถวายเกียรติและกำลังใจแด่พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติชอบ ให้ดำรงมั่นอยู่ในสมณเพศ เป็นกำลังสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ช่วยปลูกฝังศีลธรรมจรรยาให้ประชาชนให้มีความสุขตามแนวทางคำสอนทางพระพุทธศาสนา

ประการที่สอง เพื่อผลทางการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย พระมหากษัตริย์พระราชทานสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์รูปใดย่อมหมายความว่าพระสงฆ์รูปนั้นได้รับมอบหมายภาระหน้าที่ในการปกครองหมู่คณะไปพร้อมกันด้วย ดังจะเห็นได้จากพระบรมราชโองการสถาปนาพระราชาคณะผู้ใหญ่ จะมีพระราชกระแสตอนท้ายว่า ขออาราธนาพระคุณจงรับธุระพระพุทธศาสนา เป็นภาระสั่งสอนช่วยระงับอธิการณ์ และอนุเคราะห์พระภิกษุสามเณร โดยสมควรแก่กำลังและพระอิสริยยศซึ่งพระราชทานนี้

### สถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา

สถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา หมายถึง สถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ทั้งที่เป็นผลงานมงคลและอวมงคลแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

ประเภทแรก ได้แก่สถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมแบบถาวร เช่น วัด สำนักสงฆ์ สำนักปฏิบัติธรรมที่ตั้งอยู่ในวัด และสำนักสงฆ์สุสานไทย จีน โบสถ์คริสต์ สุเหร่า ของชาวมุสลิม และศาสนสถานอื่นๆ สถานที่เหล่านี้ จะใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแบบถาวร

ประเภทที่สอง ได้แก่สถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมแบบชั่วคราว เช่น บ้าน สถานที่ราชการ สถานที่สาธารณะ และสถานที่อื่นๆ ที่ไม่ใช่ศาสนสถาน สถานที่เหล่านี้จะใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเป็นบางครั้งบางคราว เฉพาะเรื่องเฉพาะกรณีไม่จำกัดว่าเป็นสถานที่ใด

สำหรับพิธีกรรมทางศาสนามีมากและมีลักษณะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับว่าสถานที่ไหนควรใช้สถานที่ใด หรือผู้ประกอบพิธีกรรม จะเลือกใช้สถานที่ใดเพื่อให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสถานที่ใด

### สถาบันพระสังฆาธิการ

สถาบันพระสังฆาธิการ ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของเทือกเขาถ้ำพระ บ้านเขาถ้ำพระ ตำบลคอนทราย อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี

จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการส่งเสริม เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาศักยภาพทุกด้านแก่พระสังฆาธิการ ตลอดจนบุคลากรปฏิบัติงานการพระศาสนาทั่วไป นอกจากนี้ยังดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย พัฒนารูปแบบงานการศาสนา และการฝึกอบรม พร้อมทั้งประสานความร่วมมือ เป็นเครือข่ายสัมพันธ์ระหว่างองค์กรพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

### สมเด็จพระสังฆราช

หมายถึง ประมุขของคณะสงฆ์ไทย เป็นตำแหน่งที่สำคัญอย่างยิ่งมีมาแต่ครั้งกรุงสุโขทัย

พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช ตามกฎหมายคณะสงฆ์และตามโบราณราชประเพณี

สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกทรงบัญชาการคณะสงฆ์ ทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัย และกฎหมายอาญาและทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการมหาเถรสมาคม อีกทั้งทรงปกครองบังคับบัญชาคณะสงฆ์อื่น ได้แก่ คณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกายทั้ง ๒ คณะ คือคณะสงฆ์จีนนิกาย และคณะสงฆ์อนัมนิกาย

### สลากภัต

คือภัตตาหารที่ท่ายกยิกถวายตามสลาก เป็นสังฆทานชนิดหนึ่ง นิยมทำกันเป็นหมู่ในเดือนที่มีผลไม้ต่างๆ บริบูรณ์มากจัดถวายภัตตาหารพร้อมด้วยผลไม้เหล่านั้นๆ เป็นสลาก เช่น จัดถวายหน้ามะม่วงก็เรียกว่าสลากภัตมะม่วง ถวายหน้าทุเรียนก็เรียกว่าสลากภัตทุเรียน

เมื่อถึงวันกำหนดทำสลากภัต ก็นำภัตตาหารกับเครื่องไทยธรรมไปวัด ครั้นประชุมพร้อมกันแล้วก็เขียนชื่อเจ้าภาพลงในกระดาษใบละชื่อม้วนรวมคละกันเข้าแล้วให้ภิกษุทั้งหลายจับตามลำดับกันมา หรือเขียนเลขหมายไว้มีของจำนวนหนึ่ง ภิกษุจับได้สลากของผู้ใดก็ได้รับอาหารของทายกนั้น เมื่อเสร็จสลากแล้วจึงถวายสลากภัตพร้อมกัน

### สังฆกรรม

คือ งานหรือกิจกรรมที่พระสงฆ์ตั้งแต่ ๔ รูป ขึ้นไป ร่วมกันทำภายในเขตชุมชนของสงฆ์

สังฆกรรม เป็นคำใช้เฉพาะพระสงฆ์เท่านั้น แต่มักใช้กันพร่ำเพรื่อ ซึ่งไม่ถูกต้อง ที่ถูกแล้วมี ๔ ชนิด ได้แก่

๑. อปโลกนกรรม คือ กรรมที่ทำเพียงด้วยบอกกันในที่ประชุมสงฆ์
๒. ญัตติกรรม คือ การประกาศให้สงฆ์ทราบเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันโดยไม่ต้องขอมติ เช่น อุโบสถ และ ปวารณา
๓. ญัตติทุติยกรรม กรรมที่ทำด้วยตั้งญัตติแล้วสวดอนุสาวนา(คำขอมติ) หนหนึ่ง เช่น สมมติสีมา ให้ผ้า กฐิน
๔. ญัตติตุตถกรรม กรรมที่ทำด้วยตั้งญัตติสวดอนุสาวนา ๓ หน เช่น อุปสมบท ให้ปริวาส ให้มานัต

### สังฆทาน

สังฆทาน คือ ทานที่อุทิศแก่สงฆ์ มิได้เจาะจงแก่บุคคล โดยนิยมที่เข้าใจทั่วไปในเรื่องการถวายสังฆทานนี้ ก็คือการจัดภัตตาหารถวายพระสงฆ์ไม่เกี่ยวกับการถวายทานวัตถุอย่างอื่นๆ การจัดภัตตาหารถวายสงฆ์อย่างนี้เรียกกันว่า ถวายสังฆทาน มีแบบแผนมาแต่ครั้งพุทธกาล แต่ในครั้งนั้นท่านแบ่งแบ่งสังฆทานไว้ถึง ๗ ประการ คือ (๑) ถวายแก่หมู่ภิกษุ และภิกษุณี มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข (๒) ถวายแก่หมู่ภิกษุ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข (๓) ถวายแก่ภิกษุณี มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข (๔) ถวายแก่หมู่ภิกษุณี ไม่มี

พระพุทธเจ้าเป็นประมุข (๕) ถวายแก่หมู่ภิกษุ ไม่มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข (๖) ถวายแก่หมู่ภิกษุณีไม่มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข (๗) ร้องขอต่อสงฆ์ให้ส่งใครๆ ไปรับแล้วถวายแก่ผู้นั้น แต่เดี๋ยวนี้มีไม่ครบทั้ง ๗ ประเภท มีแต่ถวายแก่ใครๆ ที่สงฆ์จัดให้ตามคำขออย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่งในการถวายสงฆ์ดังกล่าว นิยมตั้งพระพุทธรูปปฏิมาเป็นประธาน ซึ่งอนุโลมเข้าในประเภทถวายแก่พระสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข และทานวัตถุที่จะถวายเป็นสังฆทานมีภัตตาหารเป็นที่ตั้ง นอกจากนั้นจะมีของเป็นบริวารอื่นๆ อีกตามสมควรก็ได้ หรือจะไม่มีเลยก็ได้

ข้อสำคัญของการถวายสังฆทานมีอยู่ว่า ต้องตั้งใจถวายเป็นสงฆ์จริงๆ อย่าเห็นแก่หน้าบุคคล ถ้าผู้รับเป็นพระเถระที่ทรงคุณธรรมทยอยไปเกิดความโสมนัสเลื่อมใสว่าได้ถวายผู้ที่ทรงคุณ เช่นนี้ก็เสียพิธีสังฆทาน ถ้าผู้รับเป็นผู้หาคุณธรรมมิได้ หรือประพฤติดัวเป็นอลัชชีซึ่งทราบกันอยู่แล้วโดยแพร่หลาย ทยอยไปเกิดโสมนัสเสีย ออกเสียใจก็เสียพิธีสังฆทานเช่นกัน ผู้รับจะเป็นบุคคลชนิดใดก็ตาม เมื่อสงฆ์จัดมาให้ หรือเมื่อถึงเฉพาะหน้า ในขณะที่ตั้งใจถวายผู้ถวายต้องตั้งใจต่อพระอริยสงฆ์ คือ อุทิศถวายเป็นสงฆ์จริงๆ ซึ่งการนี้มีระเบียบพิธีนิยามกันดังนี้

๑. เมื่อทยอยตั้งใจจะถวายสังฆทาน พึงเตรียมภัตตาหารใส่ภาชนะให้เรียบร้อย จะมากน้อยอย่างไร หรือจะถวายก็รูปก็ได้ แล้วแต่ศรัทธา การเผด็จสงฆ์นิยามกัน ๒ วิธี คือ เผด็จจากรูปที่ออกบิณฑบาตในตอนเช้าผู้มาถึงเฉพาะหน้าในขณะนั้นให้ครบตามจำนวนที่ต้องการวิธี ๑ และเผด็จต่อภัตตาหารที่ในวัดหรือเจ้าอาวาสให้จัดพระสงฆ์ตามจำนวนที่ต้องการต้องการไปรับวิธี ๑
๒. สถานที่ถวาย ถ้าเป็นในบ้าน ควรจัดห้องใดห้องหนึ่งที่เรียบร้อย ถ้ามีพระพุทธรูปควรตั้งที่บูชาด้วยพอสมควร เมื่อพระสงฆ์ที่เผด็จโดยวิธีใดวิธีหนึ่งมาพร้อมแล้ว นำภัตตาหารที่จัดเตรียมไว้มาตั้งตรงหน้าพระสงฆ์ พร้อมแล้วสมาทานศีลก่อน โดยอาราธนาศีลแล้วรับสมาทานศีลตามที่สงฆ์หัวหน้าให้ จบแล้วกล่าวคำถวาย ถ้าถวายร่วมกันหลายคน ให้ผู้เป็นหัวหน้าว่านนำเป็นวรรคๆ แล้วผู้อื่นว่าตามควรว่าทั้งคำบาลีและคำแปลด้วย

คำถวายสังฆทาน

คำบาลี อิมานิ มยฺ ภนฺเต ภตฺตานิ สปริวารานิ ภิกฺขุสงฺฆสฺส

โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต ภิกฺขุสงฺโฆ อิมานิ ภตฺตานิ

สปริวารานิ ปฏิกฺคณฺหาตุ อมฺหากํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย

คำแปล ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แต่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้น (ตลอด)กาลนาน (เทอญ)ฯ

คำถวายสังฆทาน (อุทิศเพื่อผู้ตาย)

คำบาลี อิมานิ มยฺ ภนฺเต มตฺตภตฺตานิ สปริวารานิ ภิกฺขุสงฺฆสฺส

โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต ภิกฺขุสงฺโฆ อิมานิ มตฺตภตฺตานิ

สปริวารานิ ปฏิกฺคณฺหาตุ อมฺหากญฺเจว มาตาปีตุอาทีนญฺจ

ญฺญาตกานํ กาลกคานํ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย

คำแปล ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายมตกภัต (ภัตเพื่อผู้ตาย) กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้  
แต่พระภิกษุสงฆ์ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับมตกภัต (ภัตเพื่อผู้ตาย) กับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อ  
ประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย และแก่ญาติของข้าพเจ้าทั้งหลายมีมารดาบิดาเป็นต้น ผู้ทำกาละล่วงลับ  
ไปแล้ว สิ้น (ตลอด) กาลนาน เทอญฯ

๓. ในขณะที่กล่าวคำถวาย พระสงฆ์พึงประนมมือ พอกกล่าวคำถวายจบพึงรับ สาธุ พร้อมกัน (ถ้าไม่ประนมมือ  
ในขณะที่กล่าวคำถวาย พึงประนมมือรับ สาธุ พร้อมกัน ในขณะที่กล่าวคำถวายจบหรือประนมมือใน  
ขณะที่กล่าวถึงคำว่า จงรับ) ครั้นแล้วประเคนภัตตอาหารและของบริวาร (ถ้ามี) แต่พระสงฆ์
๔. ขณะพระสงฆ์ว่า ยถา.....พึงกรวดน้ำ แล้วประนมมือรับพรต่อไปจนจบ เป็นอันเสร็จพิธี

### สังเวชนียสถาน

คือสถานที่เป็นที่ตั้งแห่งความสังเวช ความรู้สึกสลดใจที่ทำให้คิดได้ นึกถึงสิ่งที่ดีงาม เกิดความไม่ประมาท เพียร  
พยายามทำสิ่งที่เป็นกุศลต่อไป สังเวชนียสถานมี ๔ ตำบล คือ

๑. ตำบลที่พระพุทธเจ้าประสูต คือลุมพินี
๒. ตำบลที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ คือพุทธคยา
๓. ตำบลที่พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนา คือป่าอิสิปตนมฤคทายวันเมืองสาธนาถ
๔. ตำบลที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน คือสาละวันทยาน เมืองกุสินารา

ประเทศไทยได้จำลองสังเวชนียสถานสร้างไว้ที่พุทธมณฑลแบ่งออกเป็น ๔ ตำบล ตามพุทธประวัติ มีสัญลักษณ์  
ดังนี้

๑. ตำบลประสูต ใช้สัญลักษณ์รูปดอกบัว ๗ ดอก
๒. ตำบลตรัสรู้ ใช้สัญลักษณ์แทน โทริบัลลังก์
๓. ตำบลปฐมเทศนา ใช้สัญลักษณ์เป็นธรรมจักรพร้อมด้วยสัญลักษณ์รูปแทนที่นั่งของ ปัญจวัคคีย์ทั้งห้า
๔. ตำบลปรินิพพาน ใช้สัญลักษณ์เป็นแทน ไสยาสน์ และสัญลักษณ์รูปแทนที่นั่งของพระอานนท์

### สังฆวิहारิก

เป็นคำเรียกผู้ที่ได้รับอุปสมบท หมายถึง ศิษย์ ถ้าอุปสมบทต่อพระอุปัชฌาย์องค์ใด ก็เป็นสังฆวิहारิกของพระ  
อุปัชฌาย์องค์นั้น ผู้สมัครใจขอบรรพชาอุปสมบท ต้องปฏิญาณว่ามีศรัทธาเลื่อมใสขอสมัครบรรพชาอุปสมบทใน  
พระพุทธศาสนา จึงขอมอบตัวเป็นสังฆวิहारิกในพระอุปัชฌาย์ และเมื่อได้บรรพชาอุปสมบทแล้วจะเคารพนับถือ  
เชื่อฟังตั้งอยู่ในโอวาทของพระอุปัชฌาย์อาจารย์ และจะประพฤติดี ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ระเบียบแบบแผน  
ของวัดและคณะสงฆ์ตลอดไป สังฆวิहारิกคู่กับอุปัชฌาย์ อันเดวาสีกคู่กับอาจารย์

เมื่อบรรพชาอุปสมบทแล้ว พระอุปัชฌาย์จะออกหนังสือสุทธิให้แก่สังฆวิहारิก พร้อมทั้งขึ้นทะเบียนไว้ และจัดทำ  
บัญชีสังฆวิहारิกที่อุปสมบทในปีหนึ่งๆ ส่งพระสังฆาธิการผู้บังคับบัญชาตามลำดับต่อไป

## สิกขา สิกขาบท ลาสิกขา

สิกขา คือการศึกษาเล่าเรียน หรือข้อที่จะต้องปฏิบัติอบรม ได้แก่ สมาธิ ปัญญา ซึ่งเรียกว่า ไตรสิกขา

สิกขาบท คือข้อศีล ข้อวินัย ที่พึงศึกษาปฏิบัติ ได้แก่ ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ แต่ละข้อๆ เรียกว่า สิกขาบท เพราะเป็นข้อที่จะต้องศึกษา หรือเป็นบทฝึกฝนอบรมตนของพระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา

ลาสิกขา คือ สิกขา หรือลาออกจากความเป็นพระภิกษุ หรือสามเณร ปฏิญาณตนเป็นผู้อื่นจากพระภิกษุต่อหน้าพระภิกษุด้วยกันหรือต่อหน้าบุคคลอื่นว่า ขอลาสิกขาเป็นคฤหัสถ์

## เสนาสนะ

หมายถึง ที่นอนและที่นั่ง เป็นที่อยู่อาศัย เช่น กุฏิ วิหารและเครื่องใช้เกี่ยวกับสถานที่ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ แม้แต่โคนต้นไม้ เมื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยก็เรียกเสนาสนะ อาคารเสนาสนะที่สำคัญในวัด มีดังนี้

อุโบสถ หรือ โบสถ์ คือสถานที่ที่พระสงฆ์ประชุมกันทำสังฆกรรม เช่น ทำวัตรสวดมนต์ บรรพชา อุปสมบท สำหรับพระอารามหลวงเรียกโบสถ์ว่า พระอุโบสถ

วิหาร คือที่ประดิษฐานพระพุทธรูป บางแห่งเป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ วิหารเล็กๆ เรียกว่า วิหารแกลบ วิหารที่มีลักษณะคดเป็นข้อคอกอยู่ตรงมุม เรียกว่า วิหารคด วิหารที่สร้างออกมาทั้ง ๔ ด้านของสถูปหรือพุทธเจดีย์ อยู่ตรงมุมและเว้นช่องขาดไว้เรียกว่า วิหารทิศ วิหารที่มียอดเป็นรูปทรงต่างๆ เรียกว่า วิหารยอด เช่น ถ้ายอดทรงเจดีย์ เรียกว่า วิหารยอดเจดีย์ ถ้ายอดทรงพระปรารักษ์ เรียกว่า วิหารยอดปรารักษ์ วิหารที่มีพระสถูปเจดีย์อยู่ตรงกลาง เรียกว่า วิหารยอด

ศาลา คืออาคารที่ปลูกสร้างขึ้นเป็นห้องโถง เพื่อใช้เป็นที่พักหรือเพื่อประโยชน์การงานอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ศาลาการเปรียญศาลาที่พัก ฯลฯ ศาลาที่สร้างเป็นหลังๆ เรียงเป็นแนวรอบอุโบสถหรือวิหาร เรียกว่า ศาลาราย

กุฏิ คือเรือนหรือตึกที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสามเณร

สำนักงานพระพุทธศาสนาได้จัดสรรงบประมาณแผ่นดินประเภทอุดหนุนบูรณะวัดไว้ส่วนหนึ่ง สมทบเป็นค่าก่อสร้างหรือซ่อมแซมเสนาสนะซึ่งได้แก่ กุฏิ ศาลาการเปรียญ อุโบสถ กำแพงวัด เขื่อน โรงเรียนปริยัติธรรม และสะพานหรือถนนภายในบริเวณวัดวัดที่ของบประมาณอุดหนุน ต้องมีเงินทุนอย่างน้อยก็หนึ่ง เว้นแต่กรณีพิเศษ

## หอสมุดพระพุทธศาสนามหาสิรินาท

ตั้งอยู่ ณ พุทธมณฑล อาคารรูปทรงสถาปัตยกรรมไทย ๒ ชั้น กว้าง ๑๑๒.๕๐ เมตร ยาว ๑๕๘ เมตร สูง ๒๐ เมตร ภายในประกอบด้วย อาคารเก็บและบริการหนังสือ มีหอพระไตรปิฎก หอจดหมายเหตุ ห้องประชุม สัมมนา และศูนย์สารสนเทศ สร้างขึ้นเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและให้บริการข้อมูลวิชาการทางพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งตำราเอกสารเพื่อการศึกษาวิจัยและสร้างศรัทธา

วัดปากน้ำและสมาคมศิษย์หลวงพ่อดปากน้ำ ภาษีเจริญบริจาคเงินในการก่อสร้างทั้งหมด เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล แด่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในมหามงคลวโรกาสเจริญพระชนมพรรษาครบ ๕ รอบ ค่าใช้จ่ายประมาณ ๒๕๐ ล้านบาทซึ่งสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ช่วง ป.๕ ) เจ้าอาวาสวัดปากน้ำแม่กองบาลี

สนามหลวงเจ้าคณะใหญ่หนเหนือ กรรมการมหาเถรสมาคมได้มอบหอสุมุดแห่งพระพุทธศาสนาให้เป็นสมบัติของประเทศไทยและพระศาสนา

### **ห้ามไม่ให้พระภิกษุสามเณร**

#### **เป็นหมอทำเสน่ห์ยาแฝด**

การทำเสน่ห์ยาแฝดหรืออาถรรพณ์ จะเป็นไปได้จริงหรือไม่ก็ตามพระภิกษุสามเณรไม่ควรทำอย่างยิ่ง เพราะผู้ต้องการทำเสน่ห์ย่อมไม่ใช่คนดี แต่ต้องการหาผู้รู้ทำเสน่ห์ยาแฝดแก่ผู้ที่ตนประสงค์จะได้หลงเชื่อว่าเป็นคนดี หรือแก๊งจะทำให้ผู้ใดผู้หนึ่งถึงความพินาศ ถ้าเขาเป็นคนดีมีความซื่อสัตย์สุจริตก็ไม่จำเป็นต้องทำเสน่ห์ยาแฝดให้ใครหลงไหล

ภิกษุสามเณรผู้มีศีลย่อมไม่ทำเสน่ห์ยาแฝด เพราะการทำเสน่ห์นั้นไม่น่าเชื่อว่าเป็นจริงได้ แต่ถ้าผู้ใดโง่งมเข้าใจว่าเป็นไปได้ก็จะมีโทษฐานล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และถ้ารู้อยู่แล้วว่าเป็นไปไม่ได้แต่ยังหลอกให้คนอื่นเชื่อ เพื่อมุ่งอามิสสินจ้างก็จะมีโทษทางคดีอาญาเพิ่มขึ้นอีกด้วย

คณะสงฆ์มีคำสั่งห้ามพระภิกษุสามเณรเรียนและบอกการทำเสน่ห์ยาแฝดอาถรรพ์ หรือเป็นหมอปลุกเสกทางไสยศาสตร์ เพราะถือว่าเป็นดิรัจฉานวิชา (แปลว่าความรู้ที่ขวางต่อทางไปนิพพาน) ภิกษุสามเณรรูปใดประพฤติดีว่าฝ่าฝืนพุทธบัญญัติ ทำให้เสื่อมเสียเกียรติคุณของตนเองตลอดจนคณะสงฆ์ ดังนั้น หากมีผู้ฟ้อง มีผู้เล่าบอกกล่าวเป็นหลักฐาน หรือเจ้าคณะผู้ปกครองเห็นว่าพระภิกษุสามเณรรูปใดประพฤติดังนั้นเป็นหมอทำเสน่ห์ยาแฝดหรืออาถรรพ์ ย่อมจะถูกลงโทษทางพระวินัยจนถึงให้สึกได้

#### **ห้ามภิกษุสามเณรพักค้างแรมตามบ้านเรือน**

โดยปกติพระภิกษุสามเณร ต้องมีสังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งกับที่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง แต่ปรากฏว่ามีภิกษุสามเณรบางรูปเที่ยวเตร็ดเตร่ไปในที่ต่างๆ และพักค้างแรมตามบ้านเรือนติดต่อกัน โดยไม่จำเป็น การที่ประพฤติดังนี้ไม่เหมาะสมกับสมณวิสัย ย่อมเป็นที่ตำหนิติเตียนของประชาชนทั่วไป

มหาเถรสมาคมจึงมีคำสั่งห้ามภิกษุสามเณร เที่ยวเตร็ดเตร่ไปในที่ต่างๆ โดยไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง และห้ามภิกษุสามเณรพักค้างแรมตามบ้านเรือนติดต่อกันเกินสมควร โดยไม่จำเป็นถ้าฝ่าฝืนคำสั่งนี้อาจถูกดำเนินคดีทั้งทางวินัยสงฆ์และทางอาญา

(คำสั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ห้ามภิกษุสามเณรเที่ยวเตร็ดเตร่และพักค้างแรมตามบ้านเรือน พ.ศ. ๒๕๒๑ และประกาศคณะสงฆ์ เรื่องห้ามพระภิกษุสามเณร พักแรมในสถานที่เป็นที่รังเกียจทางพระวินัย)

#### **องค์การศาสนาที่ทางราชการรับรอง**

องค์การศาสนาที่ทางราชการรับรองฐานะ ให้เผยแพร่ศาสนาในประเทศไทย ได้แก่ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ศาสนาพราหมณ์ ฮินดู และศาสนาซิกข์



รัฐบาลได้ให้ความอุปถัมภ์แก่องค์การศาสนาต่างๆ โดยมีกรมการศาสนาเป็นศูนย์กลางในการประสานงาน คอยอำนวยความสะดวกในด้านการปฏิบัติพิธีกรรม การเข้ามาพำนักอยู่ในประเทศของผู้เผยแพร่ศาสนาชาวต่างประเทศ การขออนุญาตต่อวีซ่าเข้าเมือง การบูรณะซ่อมแซมศาสนสถานให้อยู่ในสภาพมั่นคงถาวร เป็นต้น

### อธิกรณ์และอาบัติ

อธิกรณ์ คือ เหตุโทษเรื่องราวที่เกิดขึ้นแก่ภิกษุซึ่งสงฆ์จะต้องดำเนินการแก้ไขมี ๔ อย่าง คือ

๑. เถียงกันว่า ไช้ธรรมวินัยหรือไม่ไช้ธรรมวินัย เรียกว่า วิวาทาธิกรณ์
๒. กล่าวหากันด้วยอาบัติ เรียกว่า อนุวาทาธิกรณ์
๓. การแก้ตัวให้พ้นอาบัติ เรียกว่า อาบัติตธาธิกรณ์
๔. กิจธุระต่างๆ ที่สงฆ์จะต้องทำ เรียกว่า กิจจาธิกรณ์

อาบัติ คือ โทษที่เกิดจากการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย มี ๗ อย่าง คือ

๑. ปาราชิก
๒. สังฆาทิเสส
๓. อุลลัจจัย
๔. ปาจิตตีย์
๕. ปาฏิเทสนียะ
๖. ทุกกฏ
๗. ทุพภาสิต

อาบัติร้ายแรง คือ ปาราชิก ต้องขาดจากความเป็นพระ แม้อาบัติไม่ถึงปาราชิก แต่ถ้าประพฤติผิดวินัยอยู่เรื่อยๆ จนถึงขั้นเสื่อมศรัทธาชาวบ้านติเตียน คณะสงฆ์ก็สั่งให้สึกออกจากความเป็นพระได้

### อนุโมทนา

นิยมใช้สำหรับพระสงฆ์ หมายถึง ให้พร เช่นเรียกคำให้ศีลให้พรของพระสงฆ์ว่าคำอนุโมทนา บางครั้งใช้ในความหมายคล้ายขอบคุณหรือยินดี

สมัยพุทธกาลมีพระบรมพุทธานุญาตให้พระภิกษุสงฆ์กล่าวอนุโมทนาแก่ผู้ถวายภัตตาหาร เป็นคำสั่งสอนให้ประพฤติดีต่อมาเมื่อพระพุทธรศาสนาแผ่ขยายออกไปแล้ว คำอนุโมทนาจึงเปลี่ยน

จากระบบคำสั่งสอนเป็นคำให้ศีลให้พร เพิ่มขึ้นอีกส่วนหนึ่งภายหลัง

ในประเทศไทยคำอนุโมทนาที่พระสงฆ์ใช้ภาษาบาลีอยู่ในหนังสือสวดมนต์ฉบับหลวงมีทั้งเป็นคำสั่งสอนและคำให้ศีลให้พร นอกจากนี้มหาเถรสมาคมได้วางระเบียบว่าด้วยการเพิ่มคำอนุโมทนาเป็นคำภาษาไทยในวันพระ หรือในวันธรรมสวนะอีกส่วนหนึ่ง แต่คำอนุโมทนาเป็นภาษาบาลีพระภิกษุสงฆ์ใช้ยังคงอยู่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด (ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการเพิ่มคำอนุโมทนาเป็นภาษาไทยในวันพระหรือวันธรรมสวนะ พ.ศ. ๒๕๓๗ ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เล่ม ๘๒ ตอนที่ ๑๑ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๗)

## อุบาสก-อุบาสิกา

หมายถึง ชายผู้หนึ่งใกล้พระรัตนตรัย หมายถึงภคินีผู้ชายที่แสดงตนเป็นคนนับถือพระพุทธศาสนา โดยประกาศตนขอรับเอาพระรัตนตรัย เป็นที่พึ่งระลึก ถ้าเป็นผู้หญิงเรียก อุบาสิกา

อุบาสกอุบาสิกามีคุณสมบัติ ๕ ประการ คือ

๑. มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาเท่านั้น
๒. มีศีลบริสุทธิ์
๓. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรม ไม่เชื่อมงคล
๔. ไม่ประพฤติดอกแนวคำสอนของพระพุทธศาสนา
๕. ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา

## อุเบกขา

คือความวางเฉย วางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยความชอบหรือความชัง ไม่ยินดียินร้ายในเหตุการณ์เกิดขึ้น ใช้ปัญญาพิจารณาด้วยเห็นผลที่เกิดขึ้น โดยสมควรแก่เหตุและรู้ว่าพึงปฏิบัติต่อไปตามธรรมหรือตามความต่อเหตุนั้น ความรู้จักวางใจและเฉยอยู่ เมื่อเห็นเขารับผิดชอบตนเองได้ หรือในเมื่อเขาควรต้องได้รับผลอันสมควรแก่ความรับผิดชอบของเขาเอง ความวางเฉยคอยดูอยู่ในเมื่อคนนั้นสิ่งนั้นดำรงอยู่หรือดำเนินไปตามควรของเขา ตามครรลองของมันไม่เข้าข้าง ไม่ตกเป็นฝักฝ่าย ไม่สอดใส่ ไม่จู้จี้สาระแน ไม่ก้าวก่าย แทรกแซงหรือแปลอีกความหมายหนึ่งคือการเข้าไปเพ่งพินิจพิจารณาอย่างใกล้ชิด

## อาสาฬหบูชา

เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอีกวันหนึ่ง เพื่อรำลึกถึงวันที่พระรัตนตรัยเกิดขึ้นในโลกครบทั้ง ๓ ตรงกับวันเพ็ญ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ สาระสำคัญคือ

๑. เป็นวันแรกที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา คือธัมมจักกัปปวัตตนสูตร โปรดปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ในพระเทศนาถันนี้สอนไม่หมกมุ่นในกามสุข ไม่ทรมานตนให้ลำบาก ให้ยึดทางสายกลาง คือ มรรคมีองค์ ๘ เป็นแนวปฏิบัติ
๒. เกิดมีพระสงฆ์สาวกองค์แรก คือพระอัญญาโกณฑัญญะเกิดขึ้นในโลก
๓. เกิดพระรัตนตรัยขึ้นในโลก คือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ครบทั้ง ๓ รัตนะ

ในวันอาสาฬหบูชา พุทธศาสนิกชนนิยมทำบุญใส่บาตร ทำวัตร สวดมนต์ ฟังเทศน์ และเวียนเทียน

## โอวาทปาติโมกข์

คือหลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือคำสอนอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระพุทธพจน์ ๓ คาถาถึงที่พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระอรหันต์ ๑,๒๕๐ องค์ ผู้มาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย ณ พระเวฬุวัน ในวันเพ็ญเดือน ๓ ที่เราเรียกกันว่า วันมาฆบูชา